

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«30» травня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООА-22 М (1,9)
ОПП «Аудит, державний
фінансовий контроль та
експертиза»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
_____ Стадніченко Р.В.
« 30 » травня 2024 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент
_____ Ольга ПУГАЧЕНКО
« 30 » травня 2024 р.

Рецензент
к.е.н., провідний фахівець
економіст ЦНТУ
_____ Яна КЛИМЕНКО

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Аудит, державний фінансовий контроль та експертиза

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
« 02 » лютого 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
Стадніченко Роман Вікторович**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)
Аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва
2. Керівник роботи (проекту)
Пугаченко Ольга Борисівна, кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
3. Строк подання роботи до захисту 30 травня 2024 р.
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи (проекту)

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних і практичних аспектів сучасного стану, проблем і перспектив розвитку аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва. Для досягнення окресленої мети роботи нами було поставлено і вирішено наступні **завдання**: досліджено особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності; розглянуто фінансову звітність суб'єктів малого бізнесу як об'єкт аудиту; узагальнено організаційно-методичні засади аудиту фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу; описано організаційно-економічну характеристику ТОВ «Саладін»; здійснено аудиторську перевірку фінансової звітності досліджуваного суб'єкта малого підприємництва; розкрито проблеми і перспективи розвитку суб'єктів малого бізнесу та їх вплив на вдосконалення аудиту фінансової звітності; представлено пропозиції з покращення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	04.03.2024 р. – 08.03.2024 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	11.03.2024 р. – 17.03.2024 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту кваліфікаційної роботи	18.03.2024 р. – 06.05.2024 р.	Виконано
4.	Оформлення кваліфікаційної роботи	07.05.2024 р. – 20.05.2024 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	21.05.2024 р. – 28.05.2024 р.	Виконано
6.	Представлення кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	30.05.2024 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 02 » _____ лютого 2024 р.

Підпис керівника

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 05 » _____ лютого _____ 2024 р.

Підпис здобувача

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Стадніченко Роман Вікторович. Аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва. – Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти. – Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. – Кропивницький, 2024.

У вступі роботи наведено актуальність, мету, завдання, об'єкт, предмет, інформаційну базу, методи дослідження та структуру випускної кваліфікаційної роботи, а також зазначено наукове і практичне значення здійсненого дослідження та апробацію його результатів. У першому розділі досліджено особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності; фінансову звітність суб'єктів малого бізнесу як об'єкту аудиту; організацію і методіку аудиту фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу. Другий розділ містить організаційно-економічну характеристику ТОВ «Саладін» та аудиторську перевірку фінансової звітності досліджуваного суб'єкта малого підприємництва. У третьому розділі представлено проблеми і перспективи розвитку суб'єктів малого бізнесу та їх вплив на вдосконалення аудиту фінансової звітності, а також пропозиції з покращення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Ключові слова: аудит, аудиторська перевірка, аудиторські процедури, фінансова звітність, Баланс, Звіт про фінансові результати, суб'єкти малого підприємництва, малий бізнес, аудит фінансових результатів, проблеми і перспективи розвитку, удосконалення

SUMMARY

Roman Stadnichenko. Audit of financial statements of small business entities. – Qualification work on the second (master's) level of higher education in the specialty 071 «Accounting and Taxation». – Central Ukrainian National Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kropyvnytskyi, 2024.

In the introduction of the work, the relevance, purpose, task, object, subject, information base, research methods and structure of the final qualification work are given, as well as the scientific and practical significance of the research and the approval of its results. The first chapter examines the peculiarities of the activities of small business entities and their influence on the need for auditing financial statements; financial reporting of small business entities as an audit object; organization and methodology of auditing financial statements of small business entities. The second section contains the organizational and economic characteristics of LLC «Saladin» and the audit of the financial statements of the subject of small business under investigation. The third chapter presents problems and prospects for the development of small business entities and their impact on improving the audit of financial statements, as well as proposals for improving the audit of financial statements of small business entities.

Key words: audit, audit, audit procedures, financial reporting, balance sheet, report on financial results, small business entities, small business, audit of financial results, problems and prospects for development, improvement

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	
1.1. Особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності.....	12
1.2. Фінансова звітність суб'єктів малого бізнесу як об'єкт аудиту.....	20
1.3. Організація і методика аудиту фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу....	28
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	
2.1. Організаційно-економічна характеристика Товариства з обмеженою відповідальністю «Саладін».....	38
2.2. Аудит Балансу ТОВ «Саладін».....	45
2.3. Аудит Звіту про фінансові результати ТОВ «Саладін».....	66
2.4. Узагальнення результатів аудиту та складання Аудиторського звіту.....	71
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	
3.1. Проблеми і перспективи розвитку суб'єктів малого бізнесу та їх вплив на вдосконалення аудиту фінансової звітності.....	76
3.2. Пропозиції з покращення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.....	82
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	113

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. За офіційними даними Держкомстату України, у 2022 р. кількість малих і середніх підприємств (без урахування тимчасово окупованих територій) дорівнювала 1,7 млн. [108]. Дія Бізнес та Європейська Бізнес Асоціація в рамках проекту Unlimit Ukraine встановили Індекс настроїв малого бізнесу за 2023 р., що демонструє незначне покращення настроїв суб'єктів малого і середнього бізнесу в Україні – «інтегральна оцінка Індексу зросла до 2,5 балів з 5-ти можливих. Ця оцінка залишається в негативній площині, втім є вищою за показник 2,4 балів у 2022 році та 2,2 балів у 2020 році. Серед компонентів Індексу точкове зростання продемонстрували оцінки поточного стану бізнесу та змін у майбутні пів року» [104]. Це підтверджує важливе значення діяльності суб'єктів малого бізнесу для національної економіки та посилює необхідність отримання достовірної інформації про їх фінансове становище.

Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва є важливим інструментом для управління, прийняття рішень та забезпечення прозорості діяльності. Спрощені вимоги до звітності допомагають малим підприємствам ефективно вести облік і звітувати перед зацікавленими сторонами, забезпечуючи при цьому відповідність законодавчим вимогам та підвищуючи довіру до бізнесу.

Аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва є важливим інструментом для забезпечення прозорості та надійності фінансових даних. Аудит фінансової звітності забезпечує незалежну оцінку її достовірності та відповідності встановленим стандартам. Він допомагає виявити потенційні проблеми і надати рекомендації для їх вирішення, що сприяє стабільному та успішному розвитку бізнесу. Перевагами аудиту для суб'єктів малого підприємництва є зниження ризиків шляхом їх виявлення та усунення, оптимізація управління, адже рекомендації аудиторів можуть допомогти покращити систему внутрішнього контролю, підвищення довіри

партнерів, оскільки достовірна фінансова звітність сприяє їх залученню, у т.ч. й інвесторів.

Особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва досліджували: Р. Асанов, Т. Балановська, М. Бедринець, З. Варналій, В. Воротін, Л. Воротіна, В. Гайдук, Л. Ганущак, Т. Говорушко, О. Гоголя, З. Квасній, В. Лагно, В. Майборода, Н. Малиш, Л. Мартинюк, Е. Милявська, О. Піжук, Ю. Силкіна, І. Труніна, К. Тужик, Т. Черняк, В. Ющенко тощо.

Аудиту фінансової звітності, у т.ч. і суб'єктів малого підприємництва, присвячували свої наукові пошуки: М. Білуха, М. Бондар, Г. Давидов, І. Дмитренко, Н. Дорош, Т. Каменська, М. Корінько, О. Петрик, Н. Петренко, І. Пилипенко, Н. Проскуріна, О. Редько, В. Рудницький, В. Рядська, В. Савченко, К. Сурніна, Б. Усач, К. Утенкова, Л. Чернелевський, Н. Шалімова та інші. Проте, все ще залишається ряд невирішених питань задля вдосконалення діяльності суб'єктів малого підприємництва та аудиту їх фінансової звітності, як важливої складової підвищення довіри та формування позитивного іміджу у бізнес-середовищі.

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних і практичних аспектів сучасного стану, проблем і перспектив розвитку аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.

Для досягнення окресленої мети роботи нами було поставлено і вирішено наступні **завдання**:

- досліджено особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності;
- розглянуто фінансову звітність суб'єктів малого бізнесу як об'єкт аудиту;
- узагальнено організаційно-методичні засади аудиту фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу;
- описано організаційно-економічну характеристику ТОВ «Саладін»;
- здійснено аудиторську перевірку фінансової звітності досліджуваного

суб'єкта малого підприємства;

- розкрито проблеми і перспективи розвитку суб'єктів малого бізнесу та їх вплив на вдосконалення аудиту фінансової звітності;
- представлено пропозиції з покращення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємства.

Об'єктом дослідження обрано порядок здійснення аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємства. **Предмет дослідження** – сукупність теоретичних, методологічних і практичних аспектів аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємства.

Методи дослідження. Методологічною основою даної роботи є праці українських і зарубіжних вчених з економічної теорії, управління, обліку та аудиту. У роботі використано загальнонаукові й спеціальні методи пізнання окремих явищ і процесів, зокрема: діалектичний і абстрактно-логічний методи – при дослідженні теоретичних засад розвитку малого бізнесу, їх впливу на аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємства та формулюванні висновків; узагальнення і групування – при визначенні змісту терміну «мале підприємство», з'ясуванні переваг і недоліків малого бізнесу, окресленні проблем і перспектив розвитку аудиту фінансової звітності; економіко-статистичний метод – при дослідженні стану малого бізнесу на макро-, мезо- та мікрорівнях; методи систематизації і прогнозування – при розробці пропозицій із вдосконалення аудиту фінансової звітності і фінансових результатів діяльності суб'єктів малого підприємства; графічний – для наочного представлення отриманих результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження особливостей аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємства були: законодавчо-нормативні акти, підручники, навчальні посібники, матеріали у наукових, науково-практичних і фахових виданнях, первинні документи, реєстри аналітичного і синтетичного обліку, фінансова і податкова звітність ТОВ «Саладін».

Теоретичне і практичне значення отриманих при проведенні дослідження результатів полягає у вивченні особливостей аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва та розробці на цій основі пропозицій з його вдосконалення, зокрема:

- згруповано особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності, зокрема: менший обсяг операцій; обмежені ресурси; слабкіша система внутрішнього контролю; концентрація більших обов'язків на меншу кількість працівників; обмежений досвід обліково-аналітичного персоналу і відсутність їх спеціалізації; недостатнє документування; відсутність чи обмеженість у використанні сучасних технологій; спрощене регулювання обліку та звітності; можливість застосування спрощеної системи оподаткування тощо;
- узагальнено основні компоненти фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва як об'єктів її аудиту: баланс (форма № 1-м, № 1-мс) – відображає активи, зобов'язання і власний капітал підприємства на певну дату, а метою його аудиту є перевірка правильності відображення активів і пасивів, а також оцінка їх справедливої вартості; звіт про фінансові результати (форма № 2-м, № 2-мс) – відображає доходи, витрати, прибутки і збитки підприємства за певний період, а його аудит включає перевірку правильності визнання доходів і витрат, а також аналіз рентабельності діяльності;
- проведено аудит фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Саладін», виявлено недоліки та порушення, що суттєво не впливають на результативні показники фінансової звітності, сформовано думку із застереженням та надано Аудиторський звіт;
- основними напрямками вдосконалення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва визначено: підвищення кваліфікації аудиторів; використання сучасних технологій; покращення системи

внутрішнього контролю; посилення якості документування; адаптацію стандартів аудиту до особливостей діяльності малого бізнесу; залучення зовнішніх консультантів; підвищення прозорості облікових й аудиторських процедур;

- запропоновано удосконалену методику аудиту фінансових результатів, яка передбачає здійснення шести основних етапів і конкретних аудиторських процедур на кожному з них. Використання зазначеної методики аудиту фінансових результатів для суб'єктів малого бізнесу сприятиме чіткому формулюванню проблем, що мають місце в системі обліку і внутрішнього контролю підприємства-замовника, підвищенню ефективності роботи аудитора, уможливить зведення до мінімуму ризику невиявлення облікових помилок або шахрайства, допоможе оцінити реальний фінансовий стан та сформулювати обґрунтовану аудиторську думку у вигляді неупередженого аудиторського звіту.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості застосування представлених для ТОВ «Саладін» рекомендацій і пропозицій й іншими суб'єктами малого підприємництва для покращення їх фінансових показників і розвитку бізнесу у цілому.

Публікації та апробація результатів здійснювались на п'яти міжнародних, всеукраїнських й університетських конференціях: 24 березня 2023 р. – постійно діюча Міжнародна науково-практична конференції «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності» (Засідання № 5) на базі Кіровоградського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України із доповіддю «Внутрішній контроль довгострокової дебіторської заборгованості»; 20 квітня 2023 р. – LVII науково-технічна конференції здобувачів вищої освіти «День науки-2023» на базі ЦНТУ із доповіддю «Організація і методика експертних досліджень документів бухгалтерського обліку, оподаткування і звітності»; 28 квітня 2023 р. – Всеукраїнська студентська

науково-практична конференція «Міждисциплінарні наукові студії 2023» на базі Херсонського державного аграрно-економічного університету із доповіддю «Організація робочого місця бухгалтера»; 18 травня 2023 р. – IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік і оподаткування: контроль-аналітичний аспект» на базі Державного податкового університету із доповіддю «Контролюючі органи та шляхи здійснення податкового контролю»; 06 травня 2024 р. – LVIII науково-технічна конференція здобувачів вищої освіти «День науки-2024» на базі ЦНТУ із доповіддю «Професійний скептицизм у діяльності аудитора».

Автором було видано дві публікації – [101] і [116].

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 124 найменувань та 26 додатків. Загальний обсяг роботи – 113 сторінок, у т.ч. 48 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва та їх вплив на необхідність аудиту фінансової звітності

Наразі у розвитку світової, національної та регіональної економіки відбуваються процеси активізації діяльності суб'єктів у сфері підприємництва. «Досвід зарубіжних країн свідчить, що малі та середні підприємства відіграють велику роль в економіці, їх розвиток впливає на прискорення науково-технічного прогресу, насичення ринку товарами необхідної якості, створення додаткових робочих місць, тобто вирішує численні актуальні економічні, соціальні та інші проблеми» [21, с. 14].

Вкладення інвестицій у малий бізнес є «важливим елементом економічного успіху держави загалом чи окремих регіонів зокрема, що є свідченням багатьох країн світу. Малі підприємства здійснюють вагомий вплив на насичення ринку необхідними товарами широкого вжитку як на кількісному, так і на якісному рівнях, що, безумовно, сприяє розвитку НТП. Діяльність таких підприємств приводить до створення додаткових робочих місць, а отже, покращує загалом соціально-економічну ситуацію країни або окремого регіону та сприяє вирішенню багатьох інших актуальних суспільних проблем. Пріоритетним напрямом розвитку економічно успішних держав завжди була всебічна підтримка малого бізнесу, сприяння залученню працездатного населення до підприємницької діяльності. Таким чином, перед державою та суспільством постає завдання ретельного аналізу сутності та особливостей малого підприємництва» [65, с. 123].

У ст. 42 Конституції України передбачено, що «кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом» [38]. Також зазначається, що «державою забезпечується захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на

ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція» [38].

Ст. 42 «Підприємництво як вид господарської діяльності» Господарського кодексу України декларує, що підприємництво – «це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [25].

На законодавчому рівні в Україні відсутнє єдине загально прийняте визначення терміну «мале підприємництво», а науковці і практики трактують його по-різному.

Так, Білорус О. вважає, що мале підприємництво – це «особливий підвид підприємництва, що полягає у створенні і практичній реалізації нового економічного процесу або здійсненні особливого внеску у вже існуючий економічний процес, пов'язаний із підприємницькою діяльністю громадян – фізичних осіб та з функціонуванням малих підприємницьких структур різних форм власності та організаційно-правових форм з метою отримання прибутку за умови особистої зацікавленості суб'єкта підприємництва в ній і необхідності задоволення при цьому певних потреб суспільства» [11, с. 16].

Варналій З. стверджує, що мале підприємництво – це «самостійна, систематична, ініціативна господарська діяльність малих підприємств та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це будь-яка діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів господарювання, що спрямована на реалізацію власного економічного інтересу» [16, с. 84-85].

Волощук Н. наполягає, що мале підприємництво є «особливим видом господарської діяльності з врахуванням творчих здібностей підприємця та інноваційних підходів, що базується на самозайнятості підприємців та членів його родини, власному ризику і майновій відповідальності, спрямований на

отримання прибутку та за певними критеріями визначений чинним законодавством» [21, с. 16].

Гетьман О. і Шаповал В. зазначають, що мале підприємництво – це «самостійна господарська діяльність малих підприємств та громадян-підприємців, яка ведеться з метою отримання прибутку» [22, с. 62].

Довгальова О. і Балабенко О. вважають, що мале підприємництво – це «особлива форма економічної активності, що передбачає орієнтацію на досягнення комерційного успіху; інноваційний та ризиковий характер діяльності; перспективність спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфери діяльності; свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; майнову відповідальність підприємця за результати господарювання; постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод» [27, с. 14].

Кузьменко А. і Козакова А. зазначають, що «підприємства сектору малого підприємництва є складними системами, що функціонують в умовах нестабільності з постійними джерелами нових можливостей і загроз, що створюють складну, неоднорідну і важко передбачувану обстановку» [45, с. 292].

Красота О. та Кір'єв І. трактують мале підприємництво як «особливий підвид підприємництва, пов'язаний із підприємницькою (тобто на власний розсуд та ризик) діяльністю окремих фізичних осіб-підприємців та з функціонуванням малих підприємницьких структур (мікро- та малих підприємств) будь-якої форми власності і відповідної правової форми організації бізнесу з метою отримання прибутку (тобто на комерційній основі)» [43].

Кредісов В. вважає, що мале підприємництво «передбачає не просто відносно невеликі розміри підприємства та масштаби господарської діяльності, а й його обов'язкове базування на особливо ризикованій та інноваційній основі, на повній економічній відповідальності, на

персоніфікованих і гнучких методах управління й організації відтворення з метою отримання максимального підприємницького прибутку з одиниці затраченого капіталу» [44, с. 7].

Матусова О. під малим підприємництвом розуміє «сектор регіональної економіки, в якому функціонують суб'єкти підприємницької діяльності різних організаційно-правових форм, що здійснюють самостійну, інноваційну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність з метою отримання економічного і соціального ефекту» [57, с. 16].

Мица В. запевняє, що мале підприємництво – це «типологічна форма підприємництва, заснована на прийнятті інноваційних рішень щодо раціонального використання наявного ресурсного потенціалу, характеризується свободою вибору методів та форм менеджменту та здійснюється з метою максимізації прибутку» [65, с. 123].

Пукало О. вказує, що мале підприємництво – це «самостійна діяльність, пов'язана з виробництвом продукції, наданням послуг тощо з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними і юридичними особами, що зареєстровані як суб'єкт підприємницької діяльності, передбачені законодавством» [96, с. 32].

Фролова В. зазначає, що «мале підприємництво є самостійним органічним елементом ринкової економіки, який базується на ініційованій ризиковій господарській діяльності малих підприємств та фізичних осіб-підприємців з метою отримання додаткового прибутку» [110, с. 17].

Черняєва О. і Гриненко А. переконують, що «під малим підприємництвом розуміється не тільки цілеспрямована підприємницька діяльність фізичної чи юридичної особи, що пов'язана з підвищеним ризиком, заснована на використанні інноваційної ідеї, основною метою якої є максимізація прибутку за рахунок виробництва і продажу товарів, виконання різних робіт і надання різноманітних послуг з обов'язковим дотриманням норм законодавства, а також відповідність критеріям віднесення до малого підприємництва» [112, с. 34].

Яненко І. та Самарська В. наполягають, що «мале підприємництво додає ринковій економіці країни належну гнучкість, мобілізує значні фінансові і виробничі ресурси населення, несе в собі могутній антимонопольний потенціал, сприяє згладжуванню соціальних конфліктів, виконує важливу роль в соціально-економічному виживанні окремих верств населення і цілих регіонів країни» [119, с. 63].

Сьогодні усе частіше «в західноєвропейській літературі вживається термін «small business» в англійській транскрипції, що перекладається як «малий бізнес». Хоча, наприклад, у Японії та країнах Західної Європи застосовується термін «малі та середні підприємства», у Франції – загальноприйнята абревіатура «PME» (petites et moyennes entreprises), у Німеччині – не прийнято розглядати малий і середній бізнес окремо, тому підприємства визначаються єдиним поняттям «mittelstand» (середній прошарок)» [73, с. 91].

У ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [82] визначено, що з 19.07.2022 р. підприємства (крім бюджетних установ) можуть відноситись до певних категорій – мікропідприємства, малі, середні або великі підприємства. У ст. 55 Господарського кодексу України [25] також містяться критерії віднесення суб'єктів до мікропідприємництва, малого, середнього і великого підприємництва (Додаток А).

На думку Моїсеєвої О. «особливості малого підприємництва дозволяють стверджувати, що йому притаманні риси як незалежність (в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання) дій, можливість більш гнучких і оперативних рішень, адаптації до особливостей місцевих умов, сильних симпатій серед населення, низьких операційних витрат, шансах на швидкий матеріальний успіх, довгострокових вигодах, можливостях суміщення кількох професій тощо. Всі ці риси дозволяють малому підприємству посісти вагоме місце в національній економіці» [66].

Роль малого підприємництва «у світовій економіці різко зросла у 80-90-

ті роки. За даними ООН, загалом на малих та середніх підприємствах у світі зайнято майже 50% працездатного населення та виробляється 33-60% національного продукту. Частка малих підприємців в українській економіці досить стрімко зростає. Якщо в 2013-му внесок цього сегменту у ВВП становив лише 14%, то у 2020-му він забезпечив у ньому кожену четверту гривню» [104].

Експерти запевняють, що суб'єкти малого підприємництва побоюються зростання своїх обсягів доходів «через страх додаткової уваги податкової після виходу за рамки спрощеної системи оподаткування. Навіть при нижчих податкових ставках в Україні, адміністрування стає складнішим, а ризики, пов'язані з перевітками, набагато вищі» [108]. Так, страх втратити можливість застосування спрощеної системи оподаткування є «однією з найбільш вагомих перешкод, які виникають із втратою статусу малого підприємства та переходом до категорії середнього підприємства. Інші зміни, як-от ведення товарного та складського обліку (суттєва перешкода для 12% малих підприємств), вимоги до бухгалтерської звітності (теж 12%), менш турбують бізнес» [108].

До позитивних рис дослідження Індексу настроїв малого бізнесу за 2023 р., проведеного порталом Дія Бізнес та Європейською Бізнес Асоціацією в рамках проєкту Unlimit Ukraine, слід віднести, що серед опитаних підприємців «41% оцінюють стан справ у їхньому бізнесі як задовільний. Водночас порівняно з минулим роком зменшилась кількість незадоволених станом справ – з 58% у 2022 році до поточних 40%. Втім зменшилась і частка тих, хто задоволений станом справ – до 19% (24% у 2022 році). Отже, загальна оцінка поточного стану справ у 2023 році більше тяжіє до нейтральної площини» [104]. Так, протягом 2023 р. «з 76% до 79% збільшилась кількість підприємців, що планують розширення бізнесу. З них 30% планують відкриття нових напрямків бізнесу, а 14% планують розширювати географію діяльності та виходити на інші ринки. До речі, наразі тільки 14% опитаних нами компаній експортують свої товари чи

послуги за кордон. Водночас 21% планують розширювати команду, а 28% підвищувати заробітну плату співробітникам» [104].

Результати Індексу настроїв малого бізнесу дозволяють стверджувати, що «до 80% зросла кількість підприємців, які планують залучати кошти у розвиток власного бізнесу у 2024 році. Для порівняння, минулого року такі плани мали 67%. Як і раніше бізнес здебільшого покладається на власні сили – особисті кошти (40%) та меншою мірою на гранти (20%), кредити (12%) та інвестиції (9%)» [104]. Тобто, наміри щодо залучення кредитів та інвестицій у суб'єктів малого підприємництва незначно, але зросли.

У перспективах свого розвитку власники малих підприємств налаштовані переважно досить оптимістично, так: 56% планують підтримувати бізнес; 30% - збільшувати бізнес; 8% - збільшити кількість партнерів; 4% - диверсифікувати послуги / товари; 2% - вийти на новий ринок. Такі оптимістичні перспективи економічного розвитку обґрунтовуються державною підтримкою ветеранського бізнесу, адже щомісяця «кількість ветеранів у країні збільшується, при чому понад 60% з них планує відкрити власну справу після повернення з фронту. Вже зараз в Україні успішно працює декілька сотень компаній, заснованих ветеранами або членами їх сімей» [106].

У 2024 р. держава планує надати понад 12500 мікрогрантів на суму понад 3,5 млрд грн, а найбільший фокус робиться саме на ветеранський бізнес. Тобто, ветерани та члені їх родин мають можливість отримати кошти на відкриття власного бізнесу за програмами «Робота», «Варто» та іншими. Ветеранські гранти дозволяють реалізувати бізнес-ініціативи із обов'язковим дотриманням певних вимог, зокрема: наявність детального бізнес-плану; провадження діяльності протягом мінімум трьох роки; створення встановленої кількості робочих місць; виплату чітко встановлених мінімальних розмірів заробітної плати і податків на неї; регулярне звітування перед державою тощо.

Отже, важливість розвитку малого бізнесу для держави та її населення

важко переоцінити, що посилює вимоги до надання достовірної інформації про діяльність суб'єктів малого підприємництва, а допомогти у цьому може саме аудит.

Особливості малого бізнесу можуть як спростити, так і ускладнити аудит фінансової звітності. Малий бізнес часто має обмежені фінансові, людські та технологічні ресурси, менш суворі регуляторні вимоги і легші операції у порівнянні з великими корпораціями. При цьому, у малому бізнесі зачасти вищий ризик невдачі через нестабільність та обмежений доступ до капіталу, а власники самі беруть безпосередню участь в повсякденному управлінні, що впливає на організацію аудиторських перевірок. Особливості малого бізнесу, що мають значний вплив на процес аудиту фінансової звітності, нами згруповані в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

**Особливості малого бізнесу, що впливають
на аудит фінансової звітності**

Особливість	Характеристика
Масштаб та обсяг діяльності	Малі підприємства зазвичай мають менший обсяг операцій та менше кількість транзакцій, що може спростити процес аудиту
	Через обмеженість фінансових і людських ресурсів, малі підприємства можуть не мати розвинених систем внутрішнього контролю, що вимагає більшої уваги з боку аудиторів
Система внутрішнього контролю	На малих підприємствах часто відсутні формалізовані процедури внутрішнього контролю, що може ускладнити виявлення помилок або шахрайства
	Один працівник може виконувати кілька функцій, що збільшує ризик помилок та зловживань
Компетентність і досвід облікового персоналу	Бухгалтери малих підприємств можуть мати менший досвід або кваліфікацію порівняно з великими компаніями, що може впливати на якість фінансової звітності
	Бухгалтери на малих підприємствах можуть бути залучені до виконання широкого спектру завдань, що знижує їх спеціалізацію у веденні обліку та складанні звітності
Документування та зберігання даних	Малі підприємства можуть не вести достатньо детального документування операцій, що ускладнює аудиторам перевірку фінансової інформації
	Використання застарілих методів обліку та зберігання даних може ускладнити процес аудиту
Регулювання та нормативні вимоги	У багатьох країнах малі підприємства підпадають під спрощені нормативні вимоги, що може знизити обсяг аудиторської перевірки

Особливість	Характеристика
	Малі підприємства можуть використовувати спрощені системи оподаткування, що впливає на обсяг та структуру фінансової звітності
Фінансова звітність та її формат	Малі підприємства можуть подавати спрощену форму фінансової звітності, що знижує обсяг інформації для аудиту
	Спрощені вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності можуть обмежити доступність даних для аудиторів

У цілому, аудит фінансової звітності малих підприємств потребує адаптації методів і підходів, щоб врахувати їх особливості та здійснивши ефективну й точну перевірку фінансової інформації, підтвердити достовірність фінансових звітів.

1.2. Фінансова звітність суб'єктів малого бізнесу як об'єкт аудиту

Фінансова звітність як об'єкт аудиту є ключовим елементом, оскільки вона надає комплексну інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки підприємства. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва має свої особливості та вимоги, що враховують специфіку діяльності малих підприємств (таблиця 1.2, 1.3).

Таблиця 1.2

Основні аспекти фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва – мікропідприємств

Особливість	Характеристика	
Визначення суб'єктом малого підприємництва	Мікропідприємствами «є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передують звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв» [82]:	Балансова вартість активів – до 350 тис євро включно
		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) – до 700 тис євро включно
		Середня кількість працівників – до 10 осіб включно
Особливості фінансової звітності малих підприємств	Дозволено застосовувати Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»» [85] за умови їх визнання малими підприємствами для цілей бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності	
Основні компоненти фінансової	Баланс (форма № 1-мс)	Показники у цих звітах наводяться у тисячах гривень із одним десятковим знаком
	Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс)	

Особливість	Характеристика	
звітності мікропідприємств		

Таблиця 1.3

Основні аспекти фінансової звітності
суб'єктів малого підприємництва – малих підприємств

Особливість	Характеристика	
Визначення суб'єктом малого підприємництва	Малими є підприємства, «які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв» [82]:	Балансова вартість активів – до 4 млн євро включно
		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт) – до 8 млн євро включно
		Середня кількість працівників – до 50 осіб включно
Особливості фінансової звітності малих підприємств	Дозволено застосовувати Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»» [85] за умови їх визнання малими підприємствами для цілей бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності	
Основні компоненти фінансової звітності малих підприємств	Баланс (форма № 1-м)	Показники у цих звітах наводяться у тисячах гривень із одним десятковим знаком
	Звіт про фінансові результати (форма № 2-м)	

Суб'єкти малого підприємництва подають фінансову звітність до органів державної статистики, податкових органів, а також можуть надавати її іншим зацікавленим сторонам (банкам, інвесторам). Для багатьох малих підприємств аудит фінансової звітності не є обов'язковим, але може бути проведений за ініціативою керівництва або за вимогою кредиторів й інвесторів, адже саме аудит допомагає забезпечити достовірність звітності та підвищити довіру.

Мета та основні елементи фінансової звітності малих підприємств, як об'єкту аудиту, представлені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Мета та основні елементи фінансової звітності
суб'єктів малого підприємництва

Критерій	Характеристика	
Мета фінансової звітності	Інформація для управління	Надання керівництву інформації для прийняття управлінських рішень
	Дотримання законодавства	Відповідність вимогам законодавства та податкових органів
	Залучення фінансування	Забезпечення інформації для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін
Елементи фінансової звітності	Баланс	Активи – кошти, запаси, дебіторська заборгованість, основні засоби
		Зобов'язання – кредити, кредиторська заборгованість
		Власний капітал – статутний капітал, нерозподілений прибуток
	Звіт про фінансові результати	Доходи – виручка від реалізації продукції, інші операційні доходи
		Витрати – собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут
Переваги спрощеної звітності	Зниження витрат на облік	Менше вимог та спрощені форми звітності дозволяють зменшити витрати на ведення бухгалтерського обліку
	Простота та зручність	Спрощена форма звітності легше складається та більш зрозуміла для користувачів
	Оперативність	Швидше складання та подання звітності дозволяє оперативно отримувати інформацію про фінансовий стан підприємства

Форми Фінансової звітності малого підприємства, а також Фінансової звітності мікропідприємства наведені в НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [85].

У балансі відображаються активи, власний капітал і зобов'язання. Підсумок в активі балансу повинен дорівнювати сумі власного капіталу та зобов'язань. У таблиці 1.5 представлено зміст статей балансу суб'єкта малого підприємництва.

Таблиця 1.5

Зміст статей балансу суб'єкта малого підприємництва

Стаття	Зміст
Нематеріальні активи	Вартість об'єктів, що віднесені до складу нематеріальних активів. Передбачає наведення окремо первісної і залишкової вартості нематеріальних активів, а також суми накопиченої амортизації нарахованої у встановленому порядку. До підсумку балансу включається лише залишкова вартість, що визначається як різниця між первісною вартістю та сумою накопиченої амортизації (наводиться у дужках)
Незавершені капітальні інвестиції	Вартість «незавершених на дату балансу капітальних інвестицій в необоротні активи на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу)» [85]
Основні засоби	Вартість власних й отриманих на умовах «фінансового лізингу, довірчого управління об'єктів і орендованих єдиних (цілісних) державних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість інших необоротних матеріальних активів, державні (казенні) та комунальні підприємства відображають вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління, та об'єктів інвестиційної нерухомості» [85]
	Наводяться залишкова та «окремо первісна (переоцінена) вартість основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, а також нарахована в установленому порядку сума їх зносу (у дужках). До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю вказаних необоротних активів і сумою їх зносу на дату балансу» [85]
Довгострокові біологічні активи	Вартість довгострокових біологічних активів, яких облік ведеться за НП(С)БО 30 «Біологічні активи», тобто наводиться їх справедлива вартість. Якщо довгострокові біологічні активи обліковуються за первісною вартістю – залишкова вартість, що включається до підсумку балансу
Довгострокові фінансові інвестиції	Фінансові інвестиції на період, що є більшим одного року та всі інші фінансові інвестиції, що не можуть у будь-який час бути вільно реалізовані
Інші необоротні активи	Суми інших необоротних активів, що не можуть включатись до вище згаданих статей розділу «Необоротні активи»
	При переході підприємств на застосування НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» на початок звітного року у цю статтю включаються також дані, що наведені у статті «Відстрочені податкові активи» на кінець попереднього року
Запаси	Вартість запасів «сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектувальних виробів, запасних частин, тари (крім інвентарної), будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу. У цій статті також наводяться витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), валова заборгованість замовників за будівельними контрактами. Окремо

Стаття	Зміст
	відображається готова продукція, в якій наводиться собівартість виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками та відповідають технічним умовам і стандартам» [85], сільськогосподарська продукція в оцінці за НП(С)БО 30 «Біологічні активи», а також покупна вартість товарів, що придбані для подальшого продажу
Поточні біологічні активи	Вартість поточних біологічних активів «тваринництва (дорослі тварини на відгодівлі і в нагулі, птиця, звірі, кролі, дорослі тварини, вибракувані з основного стада для реалізації, молодняк тварин на вирощуванні і відгодівлі), а також рослинництва (зернові, технічні, овочеві та інші культури)» [85]
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Заборгованість покупців чи замовників за реалізовані їм товари, продукцію, послуги чи роботи включаючи ту, що забезпечена векселями із коригуванням заборгованості на резерв сумнівних боргів (нетто)
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Визнана дебіторська заборгованість фінансових, казначейських і податкових органів, а також державних цільових фондів (у т.ч. за розрахунками з тимчасової непрацездатності). При цьому, дебіторська заборгованість з податку на прибуток наводиться окремо
Інша поточна дебіторська заборгованість	Заборгованість дебіторів, що не включена до інших статей дебіторської заборгованості, котра скоригована на резерв сумнівних боргів (нетто) та що відображається у складі оборотних активів
Поточні фінансові інвестиції	Фінансові інвестиції на строк, котрий не перевищує один рік та котрі можуть у будь-який момент бути вільно реалізовані (окрім інвестицій, що є еквівалентами грошових коштів
Гроші та їх еквіваленти	Готівка в касі підприємства, «гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземних валютах. Кошти, які не можна використати для операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу, або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи» [85]
Інші оборотні активи	Суми оборотних активів, що не включаються до вище згаданих статей розділу «Оборотні активи».
	Вартість грошових документів і сальдо на субрахунку 643 «Податкові зобов'язання» до рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами»
Витрати майбутніх періодів	Витрати, що мали місце протягом попередніх або поточного звітних періодів, проте належать до наступних звітних періодів
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	Вартість необоротних активів і груп вибуття, що утримуються для продажу згідно однойменного НП(С)БО 27
Зареєстрований (пайовий) капітал	Зафіксована в установчих документах сума «статутного капіталу підприємства з урахуванням суми внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу. Підприємства, для яких не

Стаття	Зміст
	передбачена фіксована сума статутного капіталу, відображають у цій статті суму фактичного внеску власників до статутного капіталу підприємства. У цій статті також наводяться сума пайового капіталу (пайових внесків) членів споживчого товариства, спілок та інших організацій, внески засновників підприємства понад статутний капітал» [85]
Додатковий капітал	Сума дооцінки необоротних активів, а також вартість безоплатно отриманих необоротних активів й інші види додаткового капіталу
Резервний капітал	Сума резервів, що створені відповідно до установчих документів або законодавства за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Сума нерозподіленого прибутку або непокритого збитку (наводиться у дужках і вираховується при визначенні підсумку суми власного капіталу) У першому місяці року переходу на НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» сальдо рахунку 17 «Відстрочені податкові активи» і 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» підлягає згортанню цих рахунків взаємною кореспонденцією із відображенням відповідної різниці на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»
Неоплачений капітал	Сума заборгованості власників (учасників) у частині внесків до статутного капіталу.
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування і забезпечення	Сума заборгованості підприємства банкам «за отримані від них кредити, яка не є поточним зобов'язанням, сума довгострокової заборгованості підприємства за зобов'язаннями щодо залучення позикових коштів (крім кредитів банків) та за іншими довгостроковими зобов'язаннями. У цьому розділі відображається сума залишку коштів цільового фінансування і цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел, у тому числі коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток підприємств, а також суми забезпечення для відшкодування наступних витрат і платежів (на виплату відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо)» [85]
Короткострокові кредити банків	Сума поточних зобов'язань підприємства перед банками стосовно отриманих короткострокових позик від них. Зобов'язання за кредитами банків наводяться у балансі із урахуванням належної до сплати суми процентів за їх користування на кінець звітного періоду
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Суми зобов'язань, що утворилися як довгострокові, проте із дати балансу протягом дванадцяти місяців підлягають погашенню
Поточна кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи	Сума заборгованості постачальникам і підрядникам «за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги, включаючи заборгованість, забезпечену векселями. У цій статті також відображається заборгованість постачальникам за невідфактуровані поставки і розрахунки з надлишку товарно-матеріальних цінностей, який встановлено при їх прийманні»
Поточна кредиторська заборгованість за	Заборгованість підприємства за всіма належними видами платежів до бюджету, у т.ч. і суму податку з працівників підприємства

Стаття	Зміст
розрахунками із бюджетом	Окремо наводиться також і поточна кредиторська заборгованість із податку на прибуток
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	Сума заборгованості з відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, індивідуальне страхування працівників, страхування майна підприємства
Зобов'язання, що пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	Зобов'язання, що пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, котрі утримуються для продажу, згідно однойменного НП(С)БО 27
Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці	Заборгованість за нарахованою, проте ще не сплаченою сумою заробітної плати, а також за сумами депонованої оплати праці
	Заборгованість працівників перед підприємством у частині операцій із оплати праці, має наводитись у статті «Інша поточна дебіторська заборгованість»
Інші поточні зобов'язання	Суми зобов'язань, що не включені до інших статей, котрі наводяться у розділі «Поточна кредиторська заборгованість», у т.ч. і заборгованість засновникам через розподіл прибутку, заборгованість за одержаними авансами, заборгованість пов'язаним сторонам, сальдо за субрахунком 644 «Податковий кредит» до рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» та сума заборгованості замовникам за будівельними контрактами
Доходи майбутніх періодів	Доходи, що отримані протягом попередніх або поточного звітних періодів, котрі належать до наступних звітних періодів

У звіті про фінансові результати наводиться інформація у частині доходів, витрат, прибутку і збитку від діяльності підприємства за відповідний звітний період. Показники стосовно податку на прибуток, витрати і збитки обов'язково наводяться в дужках (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6

**Зміст статей звіту про фінансові результати
суб'єкта малого підприємництва**

Стаття	Зміст
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт)	Дохід від реалізації окремої продукції, товарів, послуг і робіт без непрямих податків і зборів, а також інших вирахувань із доходу
Інші операційні доходи	Суми інших доходів «від операційної діяльності підприємства, крім доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг): дохід від операційної оренди активів»;

Стаття	Зміст
	<p>дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття тощо» [85]</p> <p>Дохід від первісного визнання «біологічних активів і сільськогосподарської продукції та дохід від зміни вартості поточних біологічних активів також наводяться у цій статті» [85]</p>
Інші доходи	Відображаються: «дивіденди, відсотки, доходи від участі в капіталі та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій; дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць; інші доходи, які виникають у процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства» [85]
Собівартість реалізованої продукції (товарів, послуг, робіт)	Виробнича собівартість реалізованої продукції (послуг, робіт) та/або собівартість від реалізованих товарів, визначена згідно НП(С)БО 16 «Витрати»
Інші операційні витрати	<p>Наводяться «адміністративні витрати, витрати на збут, а також собівартість реалізованих оборотних активів (крім готової продукції, товарів і фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття; відрахування на створення резерву сумнівних боргів і сума списаних безнадійних боргів; втрати від знецінення виробничих запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнані економічні санкції; відрахування для забезпечення відшкодування наступних операційних витрат; інші витрати, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства» [85]</p> <p>Належна до сплати визначена згідно законодавства сума податків і зборів за звітний період</p> <p>Витрати від «первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції та витрати від зміни вартості поточних біологічних активів» [85]</p>
Інші витрати	Відображаються: «витрати на сплату процентів та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями; втрати від участі в капіталі; собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; інші витрати, які виникають у процесі діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства» [85]
Фінансовий результат до оподаткування	Різниця між доходами та витратами суб'єкта малого підприємництва
Податок на прибуток	Сума податку на прибуток, котра визначається у розмірі податку на прибуток за відповідний звітний період
Чистий прибуток (збиток)	Чистий прибуток або чистий збиток – це «різниця між сумою фінансового результату до оподаткування і сумою витрат з податку на прибуток» [85]

Законодавчо визначено, що згортання статей активів і зобов'язань є

неприпустимим, окрім випадків, що передбачені відповідними НП(С)БО. Проте, суб'єктам мікропідприємництва дозволено: обліковувати необоротні активи лише за первісною вартістю без урахування зменшення їх корисності та їх переоцінки до справедливої вартості; «не створювати забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення» [85]; включати до підсумку балансу поточну дебіторську заборгованість за її фактичною сумою.

Отже, фінансова звітність є основним об'єктом аудиту, оскільки вона надає важливу інформацію для прийняття управлінських рішень та оцінки фінансового стану суб'єктів малого підприємництва. Аудит забезпечує її достовірність, що сприяє підвищенню довіри з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

1.3. Організація і методика аудиту фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу

Аудит звітності суб'єктів малого підприємництва – це процес незалежної перевірки фінансової звітності малих підприємств із метою підтвердження її достовірності та відповідності встановленим стандартам бухгалтерського обліку. Такий аудит допомагає забезпечити прозорість фінансової діяльності, виявити можливі помилки чи шахрайство та підвищити довіру з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

Аудит фінансової звітності суб'єктів малого бізнесу базується на положеннях Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [81] та Міжнародних стандартів аудиту [62]. Окремі особливості застосування МСА при здійсненні аудиту діяльності суб'єктів малого підприємництва представлені в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

**Особливості застосування МСА при здійсненні
аудиторських перевірок діяльності суб'єктів малого підприємництва**

МСА	Характеристика
Міжнародний стандарт аудиту 210 «Узгодження умов завдань з аудиту»	Відповідно до МСА 210 складається лист-погодження, в якому зазначається чіткий опис відповідних обов'язків аудитора і власника
Міжнародний стандарт аудиту 250 «Розгляд законодавчих та нормативних актів під час аудиту фінансової звітності» [62]	Згідно з МСА 250 аудитор повинен мати загальне уявлення про нормативно-правову базу, що «застосовується до діяльності даного суб'єкта. Крім законодавства і нормативних актів, які безпосередньо торкаються підготовки фінансової звітності, деякі вимоги можуть передбачати правову основу діяльності суб'єкта, яка має великий вплив на його можливість вести бізнес. Так як діяльність більшості суб'єктів малого бізнесу не відрізняється складністю, правове і регулююче середовище, до якого вони належать, є менш складним в порівнянні з середовищем, в якому функціонують великі суб'єкти. Визначивши галузеве законодавство і нормативні акти, аудитор суб'єкта малого бізнесу повинен відобразити дану інформацію як частину його знання про суб'єкт малого бізнесу» [15]
Міжнародний стандарт аудиту 260 «Повідомлення інформації тим, кого наділено найвищими повноваженнями» [62]	Відповідно до МСА 260 аудитор повинен визначити осіб, «наділених керівними повноваженнями, з якими обговорюються аспекти аудиту, що мають значення для управління бізнесом. Структура управління суб'єкта малого бізнесу може бути визначена не дуже чітко, або ж в якості осіб, наділених керівними повноваженнями, можуть виступати ті ж особи, які керують підприємством. До структури управління також можуть входити родичі, які не займаються управлінням або контролем за підприємством на постійній основі. Аудит визначає коло осіб, наділених повноваженнями здійснювати нагляд, контроль і ведення діяльності суб'єкта малого бізнесу» [15]
Міжнародний стандарт аудиту 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту»	Згідно МАС 320 для цілей планування аудиту «слід оцінити рівень суттєвості з якісної та кількісної точки зору. Одна з цілей цієї попередньої оцінки полягає у визначенні найбільш значимих статей фінансової звітності, на які повинен звернути увагу аудитор, виробляючи стратегію аудиту. У зв'язку з відсутністю загальновизнаних стандартів з оцінки суттєвості за допомогою кількісних методів, аудитор в кожному випадку використовує своє професійне судження з урахуванням цих обставин. У відповідності з однією з методик при кількісній оцінці суттєвості використовується певна частка від базового показника фінансової звітності» [15]. У якості такого показника можна використовувати: <ul style="list-style-type: none"> • виручку від реалізації; • фінансовий результат діяльності; • валюту балансу тощо

МСА	Характеристика
Міжнародний стандарт аудиту 520 «Аналітичні процедури»	<p>Згідно МСА 520 застосовувані аналітичні процедури на стадії планування аудиту суб'єкта малого бізнесу «можуть обмежуватися за характером і обсягом у зв'язку з встановленими суб'єктом строками обробки даних про господарські операції і відсутністю надійної фінансової інформації на момент планування. Суб'єкти малого бізнесу можуть не мати проміжної або щомісячної фінансовою інформацією, яка використовується в аналітичних процедурах на стадії планування. Аудитор може в якості альтернативного варіанту провести коротку перевірку Головної книги або інших наданих бухгалтерських записів. В багатьох випадках, може бути відсутньою інформація і аудитор буде необхідно отримати дану інформацію при обговоренні з власником» [15]</p> <p>У деяких випадках ефективними будуть прості моделі прогнозування (наприклад, якщо суб'єкт малого підприємництва протягом усього звітного періоду мав у штаті певну кількість співробітників із фіксованим окладом, на підставі цих даних, аудитор, як правило, може розрахувати загальні витрати на оплату праці за відповідний період із високим ступенем точності). Тобто, отримуються аудиторські докази стосовно істотної статті фінансової звітності та зменшується потребу у проведенні детальної перевірки розміру фонду оплати праці</p>
Міжнародний стандарт аудиту 530 «Аудиторська вибірка»	<p>Згідно з МСА 530 існують різні методи аудиторської вибірки статей обліку для проведення по ним тестування, зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> • аудиторська вибірка; • відбір конкретних об'єктів обліку; • відбір усіх об'єктів обліку (суцільна 100% перевірка) <p>«Враховуючи незначний обсяг генеральної сукупності даних суб'єктів малого бізнесу, доцільно перевірити 100% елементів генеральної сукупності або 100% елементів певної частини генеральної сукупності (наприклад, 100% всіх об'єктів, вартість яких вище вказаної суми). При цьому аналітичні процедури повинні застосовуватися до залишку сукупності у випадку його істотності» [15]</p>
Міжнародний стандарт аудиту 550 «Пов'язані сторони»	<p>Відповідно МСА 550 між суб'єктом малого бізнесу і суб'єктами, пов'язаними із власником, доволі часто здійснюються суттєві операції. «Суб'єкти малого бізнесу рідко застосовують детально розроблену політику і етичні норми у відношенні операцій між пов'язаними сторонами. В дійсності операції з пов'язаними сторонами є характерною рисою багатьох суб'єктів господарювання, якими володіє і розпоряджається одна особа або сім'я» [15]</p>
Міжнародний стандарт аудиту 720 «Відповідальність аудитора щодо іншої інформації»	<p>Згідно МСА 720 аудитор повинен ознайомитись із іншою інформацією задля виявлення можливих суттєвих невідповідностей із перевіреною фінансовою звітністю (наприклад, іншою інформацією, що включається до фінансової звітності суб'єктом малого підприємництва, може бути звіт керівництва суб'єкта малого бізнесу або деталізований звіт про отримані доходи і витрати з метою їх оподаткування)</p>

Решта Міжнародних стандартів аудиту може застосовуватись без врахування особливостей діяльності суб'єктів малого бізнесу та коригувань.

Метою аудиту звітності суб'єктів малого бізнесу є: перевірка відповідності звітності національним стандартам бухгалтерського обліку; підтвердження достовірності точності і правильності фінансової звітності; оцінка ефективності чинної системи внутрішнього контролю; ідентифікація можливих помилок або шахрайських дій.

Васильєва В., Книшек О. і Ковальчук М. стверджують, що основними завданнями аудиту малого підприємства є «збирання та обробка достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання і формування на цій основі аудиторських висновків. Зміст цілей аудиту полягає у тому, щоб зібрати потрібну кількість актуальних свідчень, а потім вирішити, які фактичні дані необхідно збирати в конкретних обставинах, при яких проводиться аудит. Цілі залишаються тими ж при різних перевірках, але фактичні дані будуть різними залежно від обставин. Головні цілі аудиту стосуються кожного балансового рахунка. Конкретні цілі аудиту по кожному балансовому рахунку формулюються таким чином, щоб ці формулювання максимально відповідали особливостям конкретної задачі. Після того, як стають відомі головні цілі аудиту, їх можна використовувати при розробці конкретних цілей» [17, с. 130].

Аудиторська практика свідчить, що «нерідко виникають ситуації, коли звітність не можна вважати достовірною, тобто не всі її показники ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку та не відповідають нормативним вимогам щодо форми та порядку заповнення звітності. Зокрема, можуть бути виявлені суттєві помилки і перекручення, що стосуються: змісту документу (окремого фінансового звіту); форми фінансового звіту (тобто бланку, його реквізитів, статей, тощо); змісту і форма відповідного документу (форми звітності)» [7, с. 251].

Аудиторська перевірка має сприяти аудитору підтвердити, що залишки на рахунках не містять істотних помилок та планувати аудиторські дії, які

спрямовані на отримання конкретних фактичних даних. Аудитор встановлює чи дійсно необхідно було включати до форм фінансової звітності суми, котрі там зафіксовані. Внесення будь-якої суми до реєстрів обліку за умови, що така операція не відбувалась – є порушенням, переконатись у наявності якого можна при перевірці аудитором тверджень адміністрації про їх наявність і виникнення.

Щоб активи суб'єкта малого бізнесу можна було включити у фінансову звітність, вони повинні не тільки існувати, але й належати їх власникам. Це стосується і зобов'язань. Задля цього аудитор перевіряє аргументи керівництва про належні підприємству права і зобов'язання.

«На початковому етапі звітні форми перевіряються щодо: правильності заповнення їх адресної частини. Встановлюється зазначення повної назви підприємства, виду діяльності відповідно до засновницьких і реєстраційних документів. Визначення виду діяльності та правильності його зазначення у звітності необхідні аудитору для правильної класифікації доходів і витрат підприємства, звітність якого досліджується, за ознакою виду діяльності; повноти заповнення реквізитів і показників рядків і граф звітності: перевіряється, чи у правильних одиницях виміру складено звітність. Встановлюється наявність і правильність обов'язкових реквізитів форм звітності (підписів відповідальних осіб, печатки підприємства), відсутність чи помилковість яких може свідчити про недостовірність наданої для дослідження звітності. За допомогою формальної перевірки визначається наявність необумовлених виправлень даних звітності або ж виправлення показників звітності з порушенням передбачених щодо таких дій вимог, самостійних змін у встановлених формах звітності» [7, с. 252].

Також необхідно встановити дотримання визначених законодавчо термінів і строків подання фінансової звітності.

Арифметичний контроль полягає у «перевірці правильності обчислених підсумкових показників форм звітності. За допомогою проведення арифметичної перевірки виявляються невідповідності показників

у межах однієї форми. Найчастіше такі помилки допускаються при підрахунку проміжних підсумкових показників звітності» [7, с. 252]. Арифметична перевірка окремих сум і підсумків, що включені до фінансової звітності дозволяє встановити правильність окремих форм звітності і визначити реальний обсяг чистої реалізації. Аудитор перевіряє на яких саме рахунках відображаються конкретні господарські операції та чи правильно представлені ці суми у фінансовій звітності. Так, саме Робочий план рахунків підприємства-замовника стає найважливішим інструментом, що використовує аудитор для перевірки правильності рознесення господарських операцій на відповідні рахунки і за періодами їх фактичного здійснення.

Аудитору необхідно переконатись у тому, що всі статті фінансової звітності і пов'язана із цим інформація правильно відображені і повністю розкриті. Для цього «аудитор повинен перевірити чи відповідають окремі статті балансу підсумкам в облікових регістрах і в головній книзі. Баланс складається зі статей, що визначені за підсумками в журналах обліку господарських операцій, підготовлених і вивіреніх клієнтами. При арифметичній перевірці потрібно упевнитись в тому, що всі статті балансу відбиті точно, що підсумки вірні і вони відповідають даним головної книги. Наприклад, загальна сума дебіторської заборгованості повинна в підсумку дорівнювати її аналогічній сумі за рахунками дебіторів і залишкам за відповідними рахунками в головній книзі» [15].

«Для забезпечення ефективності проведення аудиту достовірності звітності за допомогою порівняння її показників з даними бухгалтерського обліку доцільно складати порівняльні таблиці, які будуть раціональними та зручними у використанні та забезпеченні раціонального оформлення робочих документів аудитора» [7, с. 253].

Перевірка статей балансу – це основний етап підтвердження правильності відображення підсумків у фінансовій звітності суб'єктів малого бізнесу (Балансу і Звіту про фінансові результати). Для якісного збору аудиторських свідчень доцільно використовувати Програму аудиторської

перевірки фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8

**Програма аудиту фінансової звітності
суб'єктів малого підприємництва**

Аудиторські процедури	Терміни	Виконавець	Примітки
Баланс (форма № 1-м, № 1-мс)			
Перевірка Балансу на арифметичну точність	01.04.2024-02.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Співставлення відповідності залишків у Головній книзі із даними у Балансі	02.04.2024-04.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Звірка відповідності залишків на кінець попереднього звітного періоду залишкам на початок поточного	02.04.2024-04.04.2024	Стадніченко Р.В.	
У разі зміни залишків через виправлення помилок минулих періодів – доскональна перевірка характеру помилок і змін, їх впливу на фінансову звітність, контроль адекватності змін, що вносились	02.04.2024-04.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Складання чорнового варіанту Балансу на кінець поточного звітного періоду з порівнянням його із наданим Балансом на перевірку	05.04.2024-06.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Складання переліку корегуючих бухгалтерських записів	05.04.2024-06.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Складання переліку рахунків бухгалтерського обліку і статей фінансової звітності за якими виявлено різниці на підприємстві і за даними аудитора	06.04.2024-07.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Оцінка виявлених різниць між даними підприємства і аудитора		Стадніченко Р.В.	
Звіт про фінансові результати (форма № 2-м, № 2-мс)			
Перевірка Звіту про фінансові результати на арифметичну точність	07.04.2024-08.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Складання чорнового варіанту Звіту про фінансові результати	08.04.2024-10.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Перевірка чорнового варіанту із наданим Звітом на перевірку та аналіз наявних відхилень	10.04.2024-11.04.2024	Стадніченко Р.В.	
Перевірка відповідності даних Звіту про фінансові результатами із даними Звіту поточного періоду	10.04.2024-11.04.2024	Стадніченко Р.В.	
У разі зміни показників шляхом виправлень помилок минулих періодів – ретельна перевірка їх характеру та впливу на фінансову звітність, а також контроль адекватності змін, що вносились	10.04.2024-11.04.2024	Стадніченко Р.В.	

Аудиторські процедури	Терміни	Виконавець	Примітки
Узгодження показників Звіту про фінансові результати із даними Балансу	11.04.2024-12.04.2024	Стадніченко Р.В.	

Тестування контрольних моментів при перевірці правильності відображення господарських операцій відбувається, коли ризик контролю незначний на думку аудитора. Проте, для обґрунтування своєї думки, аудитор повинен чітко визначити ступінь ефективності контрольних моментів.

При перевірці аудитором використовуються різні способи отримання інформації, зокрема: дослідження матеріалів інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, письмові опитування, вивчення узагальнених звітів, перевірка правильності й обґрунтованості здійснених розрахунків тощо. Необхідно також перевірити «правильність оформлення документів, зміст, відповідність почерку, правильність підписів, відтисків штампів, печаток, оглянути зовнішній вигляд, папір, спосіб запису, особливо у сумнівних документах. Особливо старанно перевіряють дотримання відповідності записів одних і тих самих операцій у різних облікових реєстрах. Слід з'ясувати, чи правильно ведеться облік на позабалансових рахунках» [17, с. 136].

У якості аудиторських доказів можна отримувати інформацію із джерел, що не залежать від підприємства-замовника, проте, необхідно пересвідчитись, щоб ці джерела були компетентними і надійними. На цьому етапі перевірки необхідно пересвідчитись чи відбувається «повне звіряння даних аналітичного й синтетичного обліку до складання балансу, чи проводиться на підприємствах з кількісно-сумовим обліком щомісячне звіряння даних аналітичного обліку з даними складського обліку та чи оформляється воно актом; чи впроваджується оперативний контроль за повнотою і своєчасністю здавання виручки, за видачею і використанням доручень на право одержання товарів» [17, с. 137].

У ході перевірки встановлюють також відповідність інформації в

облікових регістрах із показниками фінансової звітності. Визначені статті Балансу порівнюються з показниками у Звіті про фінансові результати. Особливій перевірці мають підлягати ті статті Балансу, що характеризують сторони господарської діяльності на яких є можливим відображення нестач, крадіжок, розтрат, а також сум дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва, грошових коштів у дорозі, резерву сумнівних боргів, дебіторської заборгованості із бюджетом, нерозподіленого прибутку (непокритого збитку), відстрочених податкових зобов'язань, товарів на відповідальному зберіганні тощо.

Аудитор встановлює, які заходи були вжиті за результатами попередніх перевірок фіскальними контролюючими органами та незалежних аудитів.

Після завершення усіх аудиторських процедур необхідно узагальнити отриману інформацію, щоб сформулювати аудиторську думку про те, наскільки правильно складено фінансову звітність. Це доволі суб'єктивний процес, котрий ґрунтується на здатності виносити правильні професійні судження аудитором. Після формування незалежної думки, аудитор повинен представити аудиторський звіт, який доцільно у подальшому додавати до фінансової звітності. Аудиторський звіт повинен чітко відповідати сформульованим технічним вимогам та враховувати масштаб аудиту і сутність того, що встановив аудитор.

Висновки до розділу 1

Аудит фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва є важливою складовою фінансового контролю, що допомагає забезпечити прозорість і достовірність фінансових даних. Особливостями аудиту суб'єктів малого підприємництва є: використання менш складних аудиторських процедур через менший обсяг операцій; більша увага до оцінки систем внутрішнього контролю, оскільки такі підприємства часто мають обмежені ресурси для забезпечення повного контролю; індивідуальний підхід із адаптацією аудиторських процедур до специфіки діяльності

конкретного малого підприємства.

Аудит фінансової звітності проводиться відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та міжнародних стандартів аудиту (ISA). Метою аудиту є перевірка достовірності фінансової звітності для забезпечення її правдивості та повноти; виявлення можливих помилок або шахрайських дій; аналіз ефективності систем внутрішнього контролю суб'єктів малого бізнесу.

Основними етапами аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва є: ознайомлення та аналіз діяльності із розуміння операційної моделі; планування аудиту із визначенням обсягу і методів аудиту, складання плану аудиторських процедур; збір необхідних документів та інформації, проведення тестів і процедур; аналіз фінансових звітів, перевірка правильності облікових записів і операцій; складання аудиторського звіту на основі зібраних доказів і проведеного аналізу; надання пропозицій щодо покращення системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика Товариства з обмеженою відповідальністю «Саладін»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Саладін» (далі – ТОВ «Саладін») засноване 19 серпня 2007 р., про що є запис (з урахуванням внесених останніх змін) у Єдиному державному реєстрі від 01.03.2024 р. №1004441070028005186. Код ЄДРПОУ 35347493. Місцезнаходження підприємства на час дослідження: 25005, Україна, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Братиславська, будинок 98. Керівником (директором) ТОВ «Саладін» на даний час є Писаковський Олексій Геннадійович, проте до 30.01.2023 р. керівником був Табалов Сергій Миколайович. Згідно із Випискою з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань від 05.03.2024 р. №567697113090 (додаток А1) видами економічної діяльності, передбаченої Статутом ТОВ «Саладін» є:

- 68.20 – Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (основний);
- 93.21 – Функціонування атракціонів і тематичних парків;
- 93.29 – Організування інших видів відпочинку та розваг;
- 55.10 – Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщення;
- 56.10 – Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

ТОВ «Саладін» зареєстроване в Державній службі статистики 22.08.20227 р. за номером 37507880; у Кропивницькій ДПІ Головного управління ДПС у Кіровоградській області як платник податків 23.08.2007 р. за номером 43995486, та як платник єдиного внеску за номером 17440174.

Органом управління ТОВ «Саладін» є загальні збори учасників. Протягом свого функціонування досліджуване підприємство вносила ряд змін у свої реєстраційні дані (додаток А2), інформація про що представлена у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Історія змін реєстрації інформації ТОВ «Саладін»

Дата	Зміна	Було	Стало
01.03.2024 р.	Зміна електронна адреса в ЄДР	Україна, 25006, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Чорновола В'ячеслава, б. 46/60, кв.3	25005, Україна, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Братиславська, буд. 98
30.01.2023 р.	Доданий засновник	-	Корнієнко Сергій Анатолійович
30.01.2023 р.	Доданий бенефіціарний власник	-	Корнієнко Сергій Анатолійович
30.01.2023 р.	Видалений бенефіціарний власник	Табалов Сергій Миколайович	-
30.01.2023 р.	Видалений бенефіціарний власник	Котельнікова Тамар Михайлівна	-
30.01.2023 р.	Видалений засновник	Котельнікова Тамар Михайлівна	-
30.01.2023 р.	Видалений засновник	Табалов Сергій Миколайович	-
30.01.2023 р.	Змінився керівник	Табалов Сергій Миколайович	Корнієнко Сергій Анатолійович
23.02.2021 р.	Змінилась адреса	Україна, 25006, Кіровоградська обл., м. Кіровоград (п), вул. Гагаріна, б. 9	Україна, 25006, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Гагаріна, б. 9
23.02.2023 р.	Змінилась адреса реєстрації бенефіціарного власника	Україна, Кіровоградська обл., м. Кіровоград, вул. Комарова, буд. 58 кв. 13	Україна, 25006, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Преображенська, буд. 17/65, кв.1
23.02.2023 р.	Змінилась адреса реєстрації бенефіціарного власника	Україна, Кіровоградська обл., м. Кіровоград, вул. Пацаєва, буд. 4, корп. 3 кв.47	Україна, Кіровоградська обл., м. Кропивницький, вул. Пацаєва, буд. 4, корп. 3 кв.47

ТОВ «Саладін» володіє земельною ділянкою за кадастровим номером 3510100000:04:046:0416.

Згідно із даними витягу, сформованого за допомогою сервісу Опендатабот (додаток А1) основні показники діяльності представлені у таблиці 2.2. При цьому слід зазначити, що у 2021 р. підприємство не функціонувало.

Таблиця 2.2

Основні показники діяльності за даними онлайн сервісу Опендатабот
ТОВ «Саладін» за 2020-2023 рр.

Показник	2023 р.	2022 р.	2020 р.
Дохід	960000	404700	612400
Чистий прибуток	25800	-	3200
Активи	230700	204400	268400
Зобов'язання	38700	-	-
Кількість працівників	1	2	-

До квітня 2022 р. ТОВ «Саладін» перебувало на загальній системі оподаткування та було платником податку на прибуток, а також було зареєстроване платником ПДВ (свідоцтво платника ПДВ 3534749112389). Проте, з початком введення воєнного стану підприємство було переведено на спрощену систему оподаткування за ставкою 2%. Після відміни дії пільгового оподаткування досліджуване підприємство перейшло на ставку 5% (додаток Б), а з 18.06.2024 р. анулювало свідоцтво платника ПДВ.

На виконання вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» ТОВ «Саладін» складає та подає до податкових органів Фінансову звітність малого підприємства (додаток В). Професійним інструментом, за допомогою якого ведеться бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві є програма 1С:Бухгалтерія. Для складання та подання звітності до контролюючих органів ТОВ «Саладін» використовує програмний комплекс МеДок.

Доходи формуються шляхом надання послуг з оренди власного майна ТОВ «Саладін», а саме: фізичним особам-підприємцям надається в оренду відпочивально-розважальний комплекс «Казанок» у місті Кропивницький. Відповідно витрати складаються із: вартості електроенергії, охорони, комунальних послуг та заробітної плати працівників орендодавця. Керуючись даними Фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Саладін» проаналізуємо основні фінансові показники діяльності (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз основних показників діяльності ТОВ «Саладін» за 2021-2022 рр.

Показник	Роки		Абсолютна різниця, тис.грн.
	2021	2022	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	632,0	404,7	-227,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	601,4	404,7	-196,7
Інші операційні витрати	77,9	0	-77,9
Фінансовий результат до оподаткування	-47,3	0	47,3
Чистий прибуток	-47,3	0	47,3

Отже, як видно з даних таблиці 2.3 чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2022 р. зменшився на 227,3 тис.грн. Відповідно зменшилась і величина витрат підприємства, зокрема - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 196,7 тис.грн. та інших операційних витрат – на 77,9 тис.грн. Чистий збиток у 2021 р. становив 47,3 тис.грн., у 2022 р. підприємство не мало ані прибутку, ані збитку, спрацювавши в нуль.

На підставі балансу станом на 31.12.2022 р. обчислимо основні показники фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «Саладін».

Таблиця 2.4

Показники ліквідності та фінансової стійкості
ТОВ «Саладін» у 2021-2022 рр.

Коефіцієнт	Станом на:		Оптимальне значення	Зміна показника
	кінець 2021 р.	кінець 2022 р.		
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	0,28	-	>1	-0,28
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,26		≤0,5	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	-	0,1-0,2	-0,26
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,98	0	0,4-0,6	-0,98
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,98	0	0,7-0,9	-0,98
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,92	-1,78	> 1,0	-0,86
Коефіцієнт оборотності активів	1,94	1,96	зростання	+0,02
Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	0	0	зростання	0

Як видно з результатів проведених обчислень, на кінець 2022 р. майже усі показники мають нульове значення, оскільки підприємство не мало ні прибутку, ні збитку. Обчислені у таблиці 2.4 показники фінансового стану та ліквідності дозволяють зробити наступні висновки:

- коефіцієнт загальної ліквідності відображає співвідношення активів, що належать підприємству, за мінусом необоротних, до поточних зобов'язань. Він вказує на те, чи здатне підприємство погасити свою поточну заборгованість за рахунок оборотних активів. Оптимальним вважається його значення від 1,5 до 2,5 п.п. В ТОВ «Саладін» коефіцієнт загальної ліквідності у 2021 р. та 2022 р. був менше 1 та становив відповідно 0,28 п.п. та 0 п.п. Це свідчить про те, що у 2021 р. та у 2022 р. ТОВ «Саладін» було неплатоспроможним та перебувало на межі банкрутства;
- коефіцієнт швидкої ліквідності є показником, який відображає здатність підприємства вчасно погашати поточні зобов'язання

високоліквідними активами. Цей коефіцієнт є більш достовірним аніж коефіцієнт загальної ліквідності. Оптимальне його значення має перебувати у межах від 0,5 п.п. і більше. В ТОВ «Саладін» даний показник у 2021 р. склав 0,25 п.п., а у 2022 р. не можна обрахувати, оскільки відсутні поточні зобов'язання на кінець 2022 р. Це вказує на недостатність ліквідних оборотних активів для погашення короткострокових зобов'язань на кінець 2021 р.;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на співвідношення самих ліквідних активів (грошей та їх еквівалентів) до поточних зобов'язань та відображає ту частину поточних зобов'язань, які підприємство може погасити у терміновому порядку грошовими коштами. Оптимальним вважається його значення від 0,1 до 0,2 п.п. В ТОВ «Саладін» коефіцієнт абсолютної ліквідності склав: у 2021 р. – 0,01 п.п., а у 2022 р. його обчисленні неможливе через відсутність поточних зобов'язань. Низьке значення коефіцієнта абсолютної ліквідності на кінець 2021 р. вказує на нездатність підприємства погасити свої зобов'язання терміново;
- коефіцієнт фінансової незалежності вказує на співвідношення власного капіталу до усіх фінансових ресурсів та визначає, яку частину своїх активів підприємство може фінансувати за рахунок власних коштів. Станом на кінець 2021 р. його значення дорівнює 0,98 п.п., що значно перевищує рекомендовані (від 0,4 п.п. до 0,6 п.п.). Це може вказувати на наявність у ТОВ «Саладін» потенціалу для зростання, збільшення частки ринку, обсягу надаваних послуг, підвищення ефективності роботи шляхом залучення позикових коштів;
- коефіцієнт фінансової стійкості свідчить на спроможність суб'єкта господарювання залишатись платоспроможним у довгостроковій перспективі. Розраховується як відношення власного капіталу і довгострокових зобов'язань до загальної величини пасивів. Він

характеризує частку активів підприємства, що воно може профінансувати довгостроковими зобов'язаннями. Рекомендованим є його значення від 0,7 п.п. до 0,9 п.п. У 2021 р. значення даного показника в ТОВ «Саладін» становило 0,98 п.п., що є доволі високим. Проте, вже у 2022 р. даний коефіцієнт становив 0, оскільки на підприємстві відсутні поточні зобов'язання. Отже, протягом останніх двох років ТОВ «Саладін» здатне фінансувати активи за рахунок постійного капіталу, а саме – у 2021 р. 98%, а у 2023 р. – 100%;

- показник забезпеченості власними оборотними коштами визначає здатність ТОВ «Саладін» фінансувати оборотні активи власними оборотними коштами. Оптимальним є його значення більше 1. У 2021 р. даний показник дорівнював 0,92 п.п., а вже у 2022 р. він перетворився у від'ємне значення. Від'ємне значення цього коефіцієнта вказує на те, що весь власний капітал ТОВ «Саладін» направлений на фінансування необоротних активів, а довгострокових коштів не вистачає для формування величини власного оборотного капіталу;
- коефіцієнт оборотності активів - показник ділової активності, який відображає ефективність використання його активів. Визначається як відношення виручки до середньорічної величини активів і показує, скільки товарів і послуг реалізовано за період на 1 гривню використаних активів. Негативною динамікою є його зниження. Так, в ТОВ «Саладін» у 2021 р. даний показник становив 1,94 п.п., у 2022 р. – 1,96 п.п. Таким чином, коефіцієнт оборотності активів в ТОВ «Саладін» має тенденцію до зниження, що свідчить на зниження ефективності використання ресурсів;
- коефіцієнт ефективності використання власного капіталу вказує чи ефективно використовується підприємством власний капітал, тобто скільки прибутку було отримано у розрахунку на гривню власного капіталу. Обчислюється як відношення чистого прибутку до середньої

вартості власного капіталу. В ТОВ «Саладін» даний показник дорівнює нулю, оскільки протягом двох років воно має збиток.

Отже, у цілому ТОВ «Саладін» станом на кінець 2022 р є фінансово залежним та фінансово нестійким, неліквідним, не зданим погасити свої поточні зобов'язання у терміновому порядку.

2.2. Аудит Балансу ТОВ «Саладін»

Між ТОВ «Саладін» та Аудиторським підприємством «Стадніченко і Ко» укладено договір на проведення аудиту фінансової звітності згідно із вимогами Міжнародних стандартів аудиту. Аудиторська перевірка фінансової звітності була спланована та мала на меті отримання впевненості у тому, що фінансова звітність ТОВ «Саладін» не має суттєвих викривлень через помилки та шахрайство. Аудит передбачав виконання конкретних процедур для отримання доказів щодо реальності сум, наведених у фінансовій звітності. Фінансова звітність малого підприємства ТОВ «Саладін» включає в себе Баланс та Звіт про фінансові результати. Аудиторський звіт, який буде передано ТОВ «Саладін» скрадатиметься з урахуванням вимог Міжнародних стандартів аудиту.

Перед початком аудиту фінансової звітності клієнта АП «Стадніченко та Ко» визначає об'єкти аудиту (ті операції та їх наслідки, що мали місце на підприємстві протягом перевіряемого періоду). Отже, об'єктами аудиту були такі статті балансу ТОВ «Саладін», згруповані у таблиці 2.5).

Таблиця 2.5

Об'єкти аудиту балансу ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2024 р

Стаття балансу	Код рядка	Сума, тис.грн.
Основні засоби (залишкова вартість)	1010	130,8
Запаси	1100	4,4
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	35,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	2,0
Інша поточна дебіторська	1155	30,4

Стаття балансу	Код рядка	Сума, тис.грн.
заборгованість		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1,0
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	650,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-445,6

Отже, першим етапом аудиту є перевірка правильності формування залишкової вартості освоєних засобів на 31.12.2022 р. Так, первісна вартість основних засобів на дату балансу становила 344,5 тис.грн., сума накопиченого зносу – 213,7 тис.грн., і відповідно залишкова вартість – 130,8 тис.грн. Так, за допомогою робочого документу, представленого у таблиці 2.6, аудитор перевіряє правильність формування первісної вартості основних засобів. Перевірці підлягали такі документи:

- договори на придбання об'єктів основних засобів;
- рахунки-фактури;
- виписка банку та платіжні інструкції;
- накладні та акти приймання-передачі;
- акти введення в експлуатацію;
- інвентарні картки та інвентарні описи;
- податкові накладні;
- дані синтетичного обліку за рахунком 10 «Основні засоби» (додаток Д), 131 «Знос основних засобів», 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» тощо.

Таблиця 2.6

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування первісної вартості об'єктів основних засобів ТОВ «Саладін» на кінець 2022 р.

Назва об'єкту основних засобів	Документальне підтвердження	Первісна вартість на 31.12.2022 р., грн.		Відхилення, грн.
		За даними обліку підприємства	За розрахунком аудитора	
Альтанка Б 33,2 кв.м 16	+	66464,49	66464,49	0,00
Альтанка В 9,5 кв.м 15	+	19018,46	19018,46	0,00
Альтанка Г 25,1 кв.м 14	+	50248,76	50248,76	0,00
Альтанка Д 27,3 кв.м 13	+	54653,03	54653,03	0,00
Внутрішнє електропостачання зони відпочинку культурно-розважального закладу 11	+	1158,19	1158,19	0,00
Зовнішнє електропостачання зони культурно-розважального закладу 10	+	93097,45	93097,45	0,00
Магазин А27,6 кв.м. 17	+	55253,57	55253,57	0,00
Шафа обліку ЯУ 0463 А УЗ з кронштейном	+	4633,98	4633,98	0,00
Разом		344527,93	3445257,93	0,00

Отже, перевіривши усі первинні документи та реєстри синтетичного обліку, аудитор має достатні підстави для підтвердження правильності величини сформованої первісної вартості основних засобів в ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2022 р. у сумі 344527,93 грн.

Також аудитор перевіряє порядок відображення в обліку придбання об'єктів основних засобів та формування на рахунках бухгалтерського обліку первісної вартості (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Відображення в бухгалтерському обліку
придбання об'єктів основних засобів в ТОВ «Саладін»

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Надходження від постачальника об'єкту основних засобів	152 «Придбання (виготовлення основних засобів)»	631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	66464,49
Відображено ПДВ у складі вартості основних засобів	644 «Податковий кредит»	631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	13292,90
Отримано податкову накладну у ЄРПН	6414 «Розрахунки з бюджетом за ПДВ»	644 «Податковий кредит»	13292,90
Сплачено постачальнику вартість об'єкта основних засобів	631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	79757,39
Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	103 «Будинки та споруди»	152 «Придбання (виготовлення основних засобів)»	66464,49

Отже, як видно з даних таблиці 2.7 в обліку ТОВ «Саладін» операції з придбання основних засобів відображає правильно.

При вивченні реєстрів синтетичного обліку аудитором з'ясовано, що на обліку ТОВ «Саладін» перебуває контейнер бувший у вжитку для відходів пластиковий MGB 1100 з пласкою кришкою первісною вартістю 9700,0 грн., який обліковується на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» (додаток Д1). У рядку 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу ТОВ «Саладін» зазначається лише первісна вартість основних засобів – 344,5 тис.грн. Проте, згідно методики складання Балансу у цьому рядку також відображається первісна вартість інших необоротних матеріальних активів. Тому, аудитор вважає, що сума, відображена у рядку 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу ТОВ «Саладін» є заниженою на 9,7 тис.грн. Отже, у таблиці 2.8 представлено робочий документ аудитора щодо визначення суми відхилення.

Таблиця 2.8

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Рахунок 10 «Основні засоби»	Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Дані рядка 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» балансу		
		На підприємстві	За розрахунком аудитора	Відхилення
344527,93	9700,00	344,5	354,2	+9,7

Отже, ТОВ «Саладін» рядок 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу знижено на 9,7 тис.грн.

Наступним етапом аудиту є перевірка правильності нарахування зносу за об'єктами основних засобів. Для цього перевірці підлягав Наказ про облікову політику у частині вибору методу амортизації та строку корисного використання об'єктів основних засобів, реєстри аналітичного обліку з розрахунку зносу основних засобів та реєстри дані синтетичного обліку – Оборотно-сальдова відомість за рахунком 131 «Знос основних засобів» (додаток Д2). Так, у таблиці 2.9 представлено робочий документ аудитора з перевірки правильності нарахування зносу в ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Таблиця 2.9

Робочий документ аудитора з перевірки правильності нарахування зносу за об'єктами основних засобів ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Об'єкт основних засобів	Первісна вартість основних засобів	Строк корисного використання, роки	Нарахований знос, грн.		Відхилення
			За даними обліку підприємства	За розрахунком аудитора	
Альтанка Б 33,2 кв.м 16	66464,49	20	3323,28	3323,28	0,0
Альтанка В 9,5 кв.м 15	19018,46	20	950,888	950,888	0,0
Альтанка Г 25,1 кв.м 14	50248,76	20	2512,44	2512,44	0,0
Альтанка Д 27,3 кв.м 13	54653,03	20	2732,64	2732,64	0,0
Внутрішнє	1158,19	15	77,39	77,39	0,0

Об'єкт основних засобів	Первісна вартість основних засобів	Строк корисного використання, роки	Нарахований знос, грн.		Відхилення
			За даними обліку підприємства	За розрахунком аудитора	
електропостачання зони відпочинку культурно-розважального закладу 11					
Зовнішнє електропостачання зони культурно-розважального закладу 10	93097,45	15	6206,73	6206,73	0,0
Магазин А27,6 кв.м. 17	55253,57	20	2762,64	2762,64	0,0
Шафа обліку ЯУ 0463 А УЗ з кронштейном	4633,98	20	0,0	0,0	0,0
Разом	344527,93	-	18566,00	18566,00	0,0

Отже, сума накопиченого зносу, відображена у рядку 1012 «Основні засоби: знос» підтверджена аудитором у сумі 213,7 тис.грн. Аудитор також перевіряє порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку зносу за об'єктами основних засобів (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Відображення в бухгалтерському обліку
нарахування зносу за об'єктами основних засобів
в ТОВ «Саладін» за жовтень 2022 р.

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нараховано знос за жовтень по альтанці Б 33,2 кв.м. 16	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»	3323,28
Нараховано знос за жовтень по альтанці Б 9,5 кв.м. 15			950,88
Нараховано знос за жовтень по альтанці Б 25,1 кв.м. 14			2512,44
Нараховано знос за жовтень по альтанці Б 27,3 кв.м. 13			2732,64

Отже, як видно із даних таблиці 2.10, аудитор доходить висновку, що нарахування зносу в бухгалтерському обліку досліджуваного підприємства здійснюється правильно.

За допомогою робочого документу, наведеного у таблиці 2.11 аудитором здійснено перерахунок залишкової вартості об'єктів основних засобів на 31.12.2022 р.

Таблиця 2.11

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1010 «Основні засоби» Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Назва об'єкту основних засобів	Первісна вартість, грн.	Знос, грн.	Залишкова вартість на 31.12.2022 р., грн.		Відхилення, грн.
			За даними обліку підприємства	За розрахунком аудитора	
Альтанка Б 33,2 кв.м 16	66464,49	31069,64	35394,85	35394,85	0,00
Альтанка В 9,5 кв.м 15	19018,46	8889,92	10128,54	10128,54	0,00
Альтанка Г 25,1 кв.м 14	50248,76	23488,92	26759,84	26759,84	0,00
Альтанка Д 27,3 кв.м 13	54653,03	25547,68	29105,35	29105,35	0,00
Внутрішнє електропостачання зони відпочинку культурно-розважального закладу 11	1158,19	1158,19	0	0	0,00
Зовнішнє електропостачання зони культурно-розважального закладу 10	93097,45	93097,45	0	0	0,00
Магазин А27,6 кв.м. 17	55253,57	25828,20	29425,37	29425,37	0,00
Шафа обліку ЯУ 0463 А УЗ з кронштейном	4633,98	4633,98	0	0	0,00
Контейнер для відходів				9700,0	+9700,0
Разом	344527,93	213714,04	130813,89	140513,89	+9700,00

Отже, величина залишкової вартості, обчислена за даними

підприємства становить 130813,89 грн., що підтверджується аудитором. Проте, це підтвердження є із застереженням, оскільки дана сума на містить вартість контейнера для відходів розміром 9700,0 грн. Бухгалтерія підприємства зобов'язується включити даний об'єкт за перший звітний період до складу рядка 1010 «Основні засоби».

Наступним об'єктом аудиту є перевірка правильності формування даних у рядку 1100 «Запаси», який станом на 31.12.2022 р. складає 4,4 тис.грн. При перевірці документів, наданих для перевірки, було з'ясовано, що сума у розмірі 4421,45 грн. сформована правильно, а тому підтверджується аудитором.

Значну питому вагу у валюті Балансу ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р. складає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що знаходить своє відображення у рядку 1125. Оскільки основна частина доходу досліджуваного підприємства складається із орендної плати за користування територією кав'ярні «Казанок» в м. Кропивницькому, то аудитором ретельно вивчено договір оренди нерухомого майна №1 від 15.08.2022 р. (додаток Ж).

Так, згідно даного договору ТОВ «Саладін» передає в оренду ФОП Корнієнку Сергію Анатолійовичу нежитлові будівлі: літ. «А» площею 27,6 кв.м., літ. «Б» площею 33,2 кв.м., літ. «В» 9,5 кв.м., літ «Г» площею 25,1 кв.м., літ. «Д» площею 27,3 кв.м. з прилеглою територією, включаючи альтанки, навіси, доріжки, огорожі, розташовані за адресою: Україна, м . Кропивницький, вул. Братиславська, 98. Орендна плата за один місяць за увесь об'єкт оренди складає 75000,0 грн. Також частина будівель даного комплексу передано в оренду ФОП Мотичаку Андрію Івановичу. Саме ці два підприємця і є дебіторами ТОВ «Саладін».

В обліку досліджуваного підприємства порядок розрахунків з дебіторами відображається бухгалтерськими записами, наведеними у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Відображення в бухгалтерському обліку
розрахунків з дебітором ФОП Корнієнко С.А. у жовтні 2022 р.

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нараховано орендну плату за	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	70 «Доход від реалізації»	75000,0
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70 «Доход від реалізації»	6414 «Розрахунки з бюджетом за ПДВ»	12500,0
Перераховано на поточний рахунок орендну плату від ФОП Корнієнко С.А.	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»	75000,0
Віднесено на фінансовий результат дохід від операційної оренди активів	70 «Доход від реалізації»	791 «Результат операційної діяльності»	62500,0

Таким чином, на рахунках бухгалтерського обліку та у синтетичних регістрах розрахунки з дебіторами відображаються правильно.

Для підтвердження даних рядка 1125 «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» аудитором сформовано робочий документ, представлений у таблиці 2.13. Перевірці підлягали такі документи:

- договори оренди (додаток Ж);
- акт надання послуг з оренди;
- рахунки-фактури;
- виписки банку;
- податкові накладні;
- оборотно-сальдова відомість за рахунком 361 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» (додаток Ж1) тощо.

Таблиця 2.13

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1125 «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги»
Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Контрагенти	Сальдо на початок		Обороти за період		Сальдо на кінець	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
ФОП Корнієнко С.А.	0	0	337500,0	0	0	0
ФОП Мотилчак А.І.	36730,0	0	67160,0	0	35800,0	0
Разом за даними підприємства	36730,0	0	404660,0	0	35800,0	0
Разом за розрахунком аудитора	36730,0	0	404660,0	0	35800,0	0
Відхилення	0,0	0	0,0	0	0	0

Отже, сума, відображена у рядку 1125 «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» підтверджена аудитором у розмірі 35,8 тис.грн.

ТОВ «Саладін» є платником таких податків і зборів:

- податку на прибуток (додаток К);
- податку на додану вартість;
- податку на доходи фізичних осіб (додаток К1);
- єдиного соціального внеску (додаток К2);
- військового збору (додаток К1);
- земельного податку (додаток К3);
- податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (додаток К4);
- єдиного податку (з 01.04.2022 р.) (додаток К5).

Аудитор за допомогою робочого документу, наведеного у таблиці 2.14 здійснив перевірку правильності формування оборотів та залишків за рахунком 64 «Розрахунки за податками й платежами». Для цього перевіріці підлягали такі документи:

- податкові декларації з відповідного податку за визначений період;

- порядок розрахунку відповідного податку;
- реєстраційні дані на об'єкти нерухомого майна;
- дані державного земельного кадастру про площу земель та їх нормативну грошову оцінку;
- виписка банку та платіжні інструкції;
- дані синтетичного обліку за рахунком 64 «Розрахунки за податками й платежами» (додаток Л) тощо.

Таблиця 2.14

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування оборотів та залишків за рахунком 64 «Розрахунки за податками й платежами» Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Період	Сальдо на початок періоду		Обороти		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
<i>6411 «Розрахунки за податком на доходи фізичних осіб»</i>						
Січень 2022 р.			1800,00	1170,00	630,00	
Лютий 2022 р.				1170,90		540,90
Травень 2022 р.		540,90	1500,00		959,10	
Липень 2022 р.	959,10			111,51	847,59	
Серпень 2022 р.	847,59		6293,13	6181,62	959,10	
Вересень 2022 р.	959,10		1206,00	1206,00	959,10	
Жовтень 2022 р.	959,10		1242,00	1242,00	959,10	
Листопад 2022 р.	959,10		1242,00	1242,00	959,10	
Грудень 2022 р.	959,10		1242,00	1242,00	959,10	
<i>6414 «Розрахунки за земельним податком»</i>						
Січень 2022 р.		92801,76	72000,00	38197,72		58999,48
Лютий 2022 р.		58999,48		38197,72		97197,20
Березень 2022 р.		97197,20		38197,72		135394,92
Квітень 2022 р.		135394,92		38197,72		173592,64
Травень 2022 р.		173592,64	23800,00	38197,72		187990,36
Липень 2022 р.		187990,36	38197,72	38197,72		187990,36
Серпень 2022 р.		187990,36	187990,36	38197,72		38197,72
Вересень 2022 р.		38197,72	38197,72	38197,72		38197,72
Жовтень 2022 р.		38197,72	38197,72	38197,72		38197,72
Листопад 2022 р.		38197,72	38197,72	38197,72		38197,72
Грудень 2022 р.		38197,72	38197,72	38197,72		38197,69
<i>6415 «Розрахунки за податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки»</i>						
Січень 2022 р.		535,39	552,15		16,76	
Березень 2022 р.	16,76			996,94		980,18
Травень 2022 р.		980,18	996,94		16,76	
Червень 2022 р.	16,76			996,94		980,18
Липень 2022 р.		980,18	996,94		16,76	

Період	Сальдо на початок періоду		Обороти		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Вересень 2022 р.	16,76			996,94		980,18
Грудень 2022 р.		980,18	1960,36	996,93		16,75
<i>642 «Розрахунки за військовим збором»</i>						
Січень 2022 р.			100,00	97,50	2,50	
Лютий 2022 р.	2,50			97,58		95,80
Травень 2022 р.		95,08	100,00		4,92	
Липень 2022 р.	4,92			9,29		4,37
Серпень 2022 р.		4,37	524,43	515,14	4,92	
Вересень 2022 р.	4,92		100,50	100,50	4,92	
Жовтень 2022 р.	4,92		103,50	103,50	4,92	
Листопад 2022 р.	4,92		103,50	103,50	4,92	
Грудень 2022 р.	4,92		103,50	103,50	4,92	
Разом		93279,85	533143,63	477056,90		37193,12

Отже, як показують дані робочого документу, за розрахунком аудитора заборгованість за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» є кредитовою і дорівнює 37193,12 грн. При цьому у балансі поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом у рядку 160 на 31.12.2022 р. взагалі немає. При цьому у рядку 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» зазначена сума 2,0 тис.грн. У робочому документі, представленому у таблиці 2.15 відображена така невідповідність.

Таблиця 2.15

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом»

Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Кредитовий залишок за даними синтетичного обліку підприємства	Кредитовий залишок за розрахунком аудитора	Дані рядка 1135 Балансу	Дані рядка 1610 Балансу
37193,12	37193,12	2,0	0,0

Отже, аудитор не підтверджує суму дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом, відображену у рядку 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» розміром 2,0 тис.грн., а також

не підтверджує суму за рядком 1610 Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджет».

Наступною статтею балансу, що підлягатиме підтвердженню аудитором буде рядок 1165 «Гроші та їх еквіваленти». У фінансовій звітності малого підприємства ТОВ «Саладін» значення даного рядка дорівнює 1,0 тис.грн., що сформоване на підставі залишків за рахунком 311 «Поточні рахунки у національній валюті». Суцільним способом аудитор згрупував виписки банку та співставив їх з даними бухгалтерського обліку та рядком 1165 «Гроші та їх еквіваленти» на 31.12.2022 р. Робочий документ аудитора з підтвердження даних за рядком 1165 «Грошові кошти та їх еквіваленти» представлено у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1165 «Гроші та їх еквіваленти» Балансу в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Джерело інформації	Сальдо за рахунком на 31.12.2022 р.
Дані обліку	998,15
Дані виписок банку	998,15
Дані балансу	1,0
Відхилення	0,0

Отже, аудитор підтверджує дані рядка 1165 «Грошові та їх еквіваленти» у сумі 1,0 тис.грн. на 31.12.2022 р.

Для підтвердження даних рядка 1400 Зареєстрований (пайовий) капітал аудитор перевіряє установчі документи та звіряє їх з даними обліку досліджуваного підприємства. У робочому документі (таблиця 2.17) наведено результати такої перевірки.

Таблиця 2.17

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних за рядком 1400 «Зареєстрований (пайовий) капітал»
Балансу ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Джерело інформації	Сальдо за рахунком на 31.12.2022 р.
Дані обліку	650000,00
Дані реєстраційних документів	650000,00
Дані балансу	650,0
Відхилення	0,0

Отже, аудитор підтверджує дані рядка 1400 «Зареєстрований (пайовий) капітал» у сумі 650,0 тис.грн. на 31.12.2022 р. З огляду на те, що протягом 2022 р. відбувалась зміна величини статутного капіталу аудитор вважає за необхідне перевірити правильність відображення в обліку зміни статного капіталу. Для цього ним проаналізовані дані за рахунками 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал», 311 «Поточні рахунки в національній валюті», установчі документи, виписки банку тощо. У таблиці 2.18 представлено бухгалтерські записи, що відображають зміни у статутному капіталі досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.18

Відображення в бухгалтерському обліку
зміни статутного капіталу в ТОВ «Саладін» у 2022 р.

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Оголошено збільшення статутного капіталу через входження нових учасників	46 «Неоплачений капітал»	40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	606000,00
Внесені на поточний рахунок внески від учасників	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	46 «Неоплачений капітал»	606000,00

Отже, аудитор доходить висновку, що операція зі збільшення величини статутного капіталу в обліку відображена правильно.

Наступним етапом аудиту є підтвердження суми, відображеної у рядку 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)». В ТОВ «Саладін» облік нерозподіленого прибутку ведеться на субрахунку 441 «Прибуток нерозподілений». Крім перевірки правильності формування оборотів за рахунком 44 (додаток М), аудитор співставляє дані Балансу та Звіту про фінансові результати. Робочий документ аудитора щодо даного співставлення наведено у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Робочий документ аудитора щодо співставлення даних Балансу, Звіту про фінансові результати та оборотно-сальдової відомості за рахунком 44 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Джерело інформації	Сальдо за рахунком 44 «Нерозподілені прибутки (нерозподілені збитки)» на 31 грудня 2021р.
Дані обліку (збиток)	483804,01
Залишок за даними балансу (збиток)	445,6
Зміна за даними балансу (збиток)	405,9
Дані Звіту про фінансові результати	0,0
Відхилення між даними обліку та даними балансу	38,2

Отже, як видно з даних таблиці 2.19, між даними Балансу, Звіту про фінансові результати та даними оборотно-сальдової відомості встановлена повна невідповідність, а тому збиток розміром 445,6 тис.грн. аудитором не підтверджується. За розрахунком аудитора у рядку 1420 Балансу має відобразитись сума у розмірі 483,8 тисгрн., що на 38,2 тис.грн. більше.

Поточні зобов'язання ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2022 р. відсутні, проте аудитор також має підтвердити те, що заборгованість відсутня. Для цього ним було вивчено обороти за період, що підлягав перевірці за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками». Перевірці підлягали такі документи:

- договори з постачальниками та підрядниками;
- рахунки-фактури, отримані від постачальників або підрядників;
- видаткові накладні;
- акти виконаних робіт (наданих послуг);
- податкові накладні;
- виписки банку та платіжні інструкції;
- дані аналітичного та синтетичного обліку за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» (додаток , 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»).

Крім того, задля отримання достатньої впевненості у тому, що кредиторська заборгованість є реальною аудитором було ініційовано підписання актів взаємних заборгованостей з кожним контрагентом. У таблиці 2.20 представлено робочий документ аудитора з підтвердження заборгованості за окремими контрагентами досліджуваного підприємства.

Таблиця 2.20

Робочий документ аудитора з підтвердження реальності заборгованості за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ТОВ «Саладін»

Постачальник	Дебіторська заборгованість на 31.12.2022 р.		Сума заборгованості, підтверджена аудитором	Відхилення, грн.
	За даними обліку	За даними акту звірки		
ОКВП «Дніпро-Кіровоград»	0,27	0,27	0,27	0,0
ТОВ «Екостайл»	3740,76	3740,76	3740,76	0,0
ПрАТ «Кіровоградобл-енерго»	992,98	992,98	992,98	0,0
ТОВ «КОЕПК»	25015,92	25015,92	25015,92	0,0
Управління поліції охорони в Кіровоградській області	0,0	0,0	0,0	0,0
Разом	29749,93	29749,93	29749,93	0,0

Зауваження аудитора викликав той факт, що для обліку авансів отриманих ТОВ «Саладін» не використовує рахунок 371 «Розрахунки за

виданими авансами».

Отже, керуючись даними первинних документів та актів звіряння взаємної заборгованості аудитором дебіторська заборгованість за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» у сумі 29749,93 грн. підтверджена. Зазначена сума мала знайти своє відображення не у складі поточних зобов'язань, а у складі рядка 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість» активу Балансу. В ТОВ «Саладін» у даному рядку відображено суму розміром 30,4 тис.грн. Отже, відхилення складає 0,7 тис.грн. Інформація про таку розбіжність згрупована у таблиці 2.21.

Таблиця 2.21

Дані про розбіжність між даними обліку та Балансом ТОВ «Саладі»
у частині відображення інформації
у рядку 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість»

Показник	Сума, грн.
Дебіторська заборгованість за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» за даними обліку підприємства	29749,93
Дебіторська заборгованість за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», підтверджена аудитором	29749,93
Інша поточна дебіторська заборгованість за рядком 1155 Балансу	30,4
Відхилення	0,7

Наступним етапом аудиту є перевірка правильності формування даних про заборгованість із виплати заробітної плати, яка у складі Балансу підприємства відображається у рядку 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» і дорівнює станом на 31.12.2022 р. Перевірці підлягали такі документи:

- документи з обліку кадрового складу (трудові книжки, трудові договори, колективний договір, зави про прийняття та звільнення, накази про прийняття та звільнення, заяви про застосування податкової соціальної пільги);
- штатний розпис, графік відпусток;

- розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості;
- виписки банку та платіжні інструкції;
- дані синтетичного та аналітичного за рахунком 661 «Розрахунки за заробітної платою» (додаток П) тощо.

За допомогою робочих документів, представлених у таблицях 2.22, 2.23, 2.24 аудитор проводить таку перевірку за окремими працівниками. Слід підкреслити, що працівники досліджуваного підприємства не мають права на податкову соціальну пільгу через перевищення граничного розміру доходу.

Таблиця 2.22

Перевірка правильності нарахування заробітної плати та утримань з неї за працівницею Рябоконею Марією Миколаївною в ТОВ «Саладін» у 2022 р.

Місяць	Нарахована з/п, грн.	Утримання із з/п, грн.		З/п до видачі, грн.	Підтвердження аудитором
		ПДФО	ВЗ		
Січень	6500,00	1170,00	97,50	5232,50	+
Лютий	6505,00	1170,90	97,58	5236,53	+
Липень	619,52				+
Серпень	14688,80	2643,98	220,33	11824,48	
Разом	28313,32	5096,40	424,70	22792,22	+

Отже, нарахована заробітна плата, утримані з неї податки та збори, а також розмір, що підлягав виплаті по Рябоконею М.М. аудитором підтверджується.

Таблиця 2.23

Перевірка правильності нарахування заробітної плати та утримань з неї за працівником Табаловим Сергієм Миколайовичем в ТОВ «Саладін» у 2022 р.

Місяць	Нарахована з/п, грн.	Утримання із з/п, грн.		З/п до видачі, грн.	Підтвердження аудитором
		ПДФО	ВЗ		
Серпень	14485,00	2607,30	217,28	11660,43	+
Разом	14485,00	2607,30	217,28	11660,43	+

Отже, нарахована заробітна плата, утримані з неї податки та збори, а також розмір, що підлягав виплаті по Табалову С.М. аудитором підтверджується.

Таблиця 2.24

Перевірка правильності нарахування заробітної плати та утримань з неї за працівником Корнієнко Сергій Анатолійович ТОВ «Саладін» у 2022 р.

Місяць	Нарахована з/п, грн.	Утримання із з/п, грн.		З/п до видачі, грн.	Підтвердження аудитором
		ПДФО	ВЗ		
Серпень	5168,57	930,34	77,53	4160,70	+
Вересень	6700,00	1206,00	100,50	5393,50	+
Жовтень	6900,00	1242,00	103,50	5554,50	+
Листопад	6900,00	1242,00	103,50	5554,50	+
Грудень	6900,00	1242,00	103,50	5554,50	+
Разом	32568,57	5862,34	488,53	26217,70	+

Отже, нарахована заробітна плата, утримані з неї податки та збори, а також розмір, що підлягав виплаті по Корнієнко С.А. аудитором підтверджується.

Наступним кроком аудитора є перевірка правильності відображення у звітності заборгованості із виплати заробітної плати. Для цього аудитором згруповано дані оборотно-сальдових відомостей за окремими працівниками та звірено їх з даними рядка 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» станом на 31.12.2022 р. (таблиця 2.25).

Таблиця 2.25

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних рядка 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці» станом на 31.12.2022 р.

ПІБ	Сальдо на початок		Обороти за період		Сальдо на кінець	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Рябокоть М.М.	0,0	0,0	28313,32	28313,32	0,0	0,0
Табалов С.М.	0,0	0,0	14485,00	14485,00	0,0	0,0
Корнієнко С.А.	0,0	0,0	32568,57	32568,57	0,0	0,0
Разом	0,0	0,0	75366,89	75366,89	0,0	0,0
За даними рядка 1630 Балансу			-		0,0	0,0
Відхилення			-		0,0	0,0

Отже, відсутність поточної кредиторської заборгованості за рядком 1630 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці»

станом на 31.12.2022 р. аудитором підтверджується.

Для перевірки взаємоузгодженої реєстрів обліку аудитором також було співставлено дані оборотно-сальдової відомості з проведеними обчисленнями. Таке співставлення аудитор зробив за допомогою робочого документу, представленого у таблиці 2.26.

Таблиця 2.26

Робочий документ аудитора щодо співставлення даних первинного та синтетичного обліку в ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Місяць	Дані розрахунково-платіжних відомостей підприємства		Дані оборотно-сальдової відомості за рахунком (додаток Л)	
	ПДФО	ВЗ	6411 «Розрахунки з бюджетом за ПДФО»	6419 «Розрахунки з бюджетом за ВЗ»
Січень	1170,00	97,50	1170,00	97,50
Лютий	1170,90	97,58	1170,90	97,58
Липень	111,51	9,29	111,51	9,29
Серпень	6181,62	515,14	6181,62	515,14
Вересень	1206,00	100,50	1206,00	100,50
Жовтень	1242,00	103,50	1242,00	103,50
Листопад	1242,00	103,50	1242,00	103,50
Грудень	1242,00	103,50	1242,00	103,50
Разом	13566,03	1130,51	13566,03	1130,51

Отже, як видно з даних таблиці 2.26 дані первинного обліку відповідають даним синтетичного обліку.

На думку аудитора, доцільним буде вивчення порядку відображення на рахунках бухгалтерського обліку розрахунків з працівниками з оплати праці. На прикладі працівника Табалова С.М. проаналізуємо бухгалтерські записи, якими бухгалтерія ТОВ «Саладін» проводить в обліку такі розрахунки (таблиця 2.27).

Таблиця 2.27

Відображення в бухгалтерському обліку
розрахунків з працівниками з оплати праці в ТОВ «Саладін» у 2022 р. на
прикладі працівника Табалова С.М.

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нарахована з/п	92 «Адміністративні витрати»	661 «Розрахунки за заробітною платою»	14485,00
Утримано із з/п ПДФО	661 «Розрахунки за заробітною платою»	6411 «Розрахунки з бюджетом за ПДФО»	2607,30
Утримано із з/п ВЗ	661 «Розрахунки за заробітною платою»	6419 «Розрахунки з бюджетом за ВЗ»	217,28
Перераховано з/п за картковий рахунок	3111 «Карткові рахунки у банку»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	11660,42
Нараховано ЄСВ на суму з/п	92 «Адміністративні витрати»	651 «Розрахунки зі страхування»	3186,70

Отже, як свідчать дані таблиці 2.27 порушень у порядку відображення в обліку розрахунків з працівниками з оплати праці аудитором не виявлено.

Перевірці аудитором також підлягає порядок формування даних рядка 1625 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування». Для аудитором було перераховано величину єдиного соціального внеску за кожним працівником за період перевірки. Результати такого перерахунку наведено у робочому документі (таблиця 2.28).

Таблиця 2.28

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних рядка 1625 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування» в ТОВ «Саладін» на 31.12.2022 р.

Місяць	Нарахована з/п, грн.	Сума єдиного соціального внеску		Відхилення
		За даними підприємства	За розрахунком аудитора	
Січень	6500,00	1430,00	1430,00	0,0
Лютий	6505,00	1431,10	1431,10	0,0
Липень	619,52	136,29	136,29	0,0
Серпень	34342,37	7555,32	7555,32	0,0
Вересень	6700,00	1474,00	1474,00	0,0

Місяць	Нарахована з/п, грн.	Сума єдиного соціального внеску		Відхилення
		За даними підприємства	За розрахунком аудитора	
Жовтень	6900,00	1518,00	1518,00	0,0
Листопад	6900,00	1518,00	1518,00	0,0
Грудень	6900,00	1518,00	1518,00	0,0
Разом	75366,89	16580,72	16580,72	0,0

Отже, як свідчать дані таблиці 2.28 порушень у порядку нарахування єдиного соціального внеску протягом 2022 р аудитором не виявлено.

2.3. Аудит Звіту про фінансові результати ТОВ «Саладін»

Об'єктами аудиту даних Звіту про фінансові результати є:

- рядок 2000 «Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг»;
- рядок 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)»;
- рядок 2290 «Фінансовий результат до оподаткування»;
- рядок 2300 «Податок на прибуток»;
- 2350 «Чистий прибуток (збиток)».

Як вже було зазначено у попередньому розділі роботи дохід підприємства складається із суми орендної плати за користування територією кав'ярні «Казанок» в м. Кропивницькому. У 2022 р. дохід ТОВ «Саладін» отримував від ФОП Корнієнко С.А. та ФОП Мотилчак А.І. Для перевірки правильності формування доходу аудитором перевірено первинні документи та реєстри синтетичного обліку.

Зауваження аудитора викликав той факт, що досліджуване підприємство для відображення доходу від операційної оренди активів використовує рахунок 70 «Доход від реалізації», хоча згідно методології обліку для таких видів доходів передбачено рахунок 713 «Дохід від операційної оренди активів».

За допомогою робочого документа (таблиця 2.29) аудитор здійснив перевірку правильності формування доходу ТОВ «Саладін» за 2022 р. та порівняв

отриману суму із відображеною у рядку 2000 «Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг» Звіту про фінансові результати. При цьому, аудитор групує дані за бухгалтерським проведенням Дебет 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» Кредит 70 «Дохід від реалізації» - для встановлення загальної суми доходу та порівнює суму за ним з бухгалтерським проведенням Дебет 701 «Дохід від реалізації» Кредит 79 «Фінансові результати». Оскільки ТОВ «Саладін» з квітня 2022 р. було знято з реєстрації як платник ПДВ, то дана сума має співпадати.

Таблиця 2.29

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних рядка 2000 «Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг» Звіту про фінансові результати ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Покупець	Бухгалтерське проведення		Сума, визначена аудитором, грн.	Відхилення, грн.
	Дт 361 Кт 701	Дт 701 Кт 791 (додаток Р)		
ФОП Корнієнко С.А.	337500,00	337500,00	337500,00	0,0
ФОП Мотилчак А.І.	67160,00	67160,00	67160,00	0,0
Разом	404660,00	404660,00	404660,00	0,0
Дані рядка 2000 Звіту про фінансові результати	404,7		404,7	0,0

Отже, сума чистого доходу від операційної оренди, що у Звіті про фінансові результати за 2022 р. ТОВ «Саладін» відображена у рядку 2000 підтверджена аудитором у сумі 404,7 тис.грн.

Наступним етапом аудиту Звіту про фінансові результати є перевірка правильності формування собівартості реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг. В ТОВ «Саладін» собівартість формується на рахунку 92 «Адміністративні витрати» і складається з витрат на оплату електроенергії, охорони, водопостачання та водовідведення, а також плати за вивіз побутових відходів. Аудитор вибірковим шляхом здійснив перевірку документального оформлення таких витрат.

Так, на підставі договору №2251/683 від 18.07.2012 р., укладеним між

Управлінням поліції охорони в Кіровоградській області та ТОВ «Саладін» постачальник надає послуги, вартість яких становила у листопаді 2022 р. становила (Акт №113-048168 за листопад 2022 р. (додаток С)):

- ОПС об'єкти тривожна сигналізації – 22,65 грн. (без ПДВ);
- ПЦС об'єкти (тривожна сигналізація) – 300,0 грн. (без ПДВ);
- ПЦС GPRS/GSM-канал зв'язку – 41,67 грн. (без ПДВ);
- ПДВ – 72,86 грн.
- Загальна вартість – 437,18 грн.

В обліку підприємства дана господарські операція відображена бухгалтерськими записами, представленими у таблиці 2.30. Слід зауважити, що у листопаді 2022 р. досліджуване підприємство вже не було платником ПДВ.

Таблиця 2.30

Відображення в бухгалтерському обліку
господарської операції з формування витрат на послуги охорони
за листопад 2022 р. в ТОВ «Саладін»

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нараховано суму витрат з послуг охорони згідно акт №113-048168 (додаток С)	92 «Адміністративні витрати»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	437,18
Перераховано постачальнику за послуги охорони згідно рахунка №113-013732 від 02.11.2022 р.	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	437,18
Списано витрати на зменшення фінансового результату	791 «Результат операційної діяльності»	92 «Адміністративні витрати»	437,18

Отже, як свідчать дані таблиці 2.30 зазначена господарська операція в обліку досліджуваного підприємства відображена правильно.

Також до витрат ТОВ «Саладін» відносить сплату послуг на водопостачання. Так, у жовтні 2022 р. ОКВП «Дніпро-Кіровоград» ТОВ «Саладін» було виставлено рахунок №6158/1 від 05.10.2022 р. на

оплату послуг водопостачання кафе «Казанок» на суму 1512,72 грн., у т.ч. ПДВ – 525,12 грн. (додаток С1). Згідно даного рахунку досліджуване підприємство використало 60 куб.м. води.

В обліку підприємства дана господарські операція відображена бухгалтерськими записами, представленими у таблиці 2.31.

Таблиця 2.31

Відображення в бухгалтерському обліку
господарської операції з формування витрат на послуги водопостачання
за листопад 2022 р. в ТОВ «Саладін»

Господарська операція	Бухгалтерський запис		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Нараховано суму витрат з послуг водопостачання	92 «Адміністративні витрати»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	1512,72
Перераховано постачальнику за послуги водопостачання згідно рахунка №6158/1 від 05.10.2022 р. (додаток С1)	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	1512,72
Списано витрати на зменшення фінансового результату	791 «Результат операційної діяльності»	92 «Адміністративні витрати»	1512,72

Отже, як свідчать дані таблиці 2.31, зазначена господарська операція в обліку досліджуваного підприємства відображена правильно. Всі інші витрати проведені в обліку ТОВ «Саладін» аналогічно.

За допомогою робочого документу, представленого у таблиці 2.32 аудитор здійснить перерахунок всієї суми сформованих ТОВ «Саладін» витрат, що включенні до складу собівартості послуг з оренди нерухомих об'єктів та порівняє її із даними рядка 2050.

Таблиця 2.32

Робочий документ аудитора з перевірки правильності формування даних рядка 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)»
Звіту про фінансові результати ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Бухгалтерське проведення (оборот)	Зміст витрат	Витрати, що включені до собівартості послуг з оренди нерухомого майна, грн.		Відхилення, грн.
		За даними обліку підприємства, грн. (додаток Т)	За розрахунком аудитора	
Дт 92 Кт 13	Знос основних засобів	18566,00	18566,00	0,0
Дт 92 Кт 311	Банківське обслуговування	2464,78	2464,78	0,0
Дт 92 Кт 63	Послуги від постачальників	204923,67	204923,67	0,0
Дт 92 Кт 64	Податки (земельний, нерухомість)	462360,36	462360,36	0,0
Дт 92 Кт 65	Єдиний соціальний внесок	17148,43	17148,43	0,0
Дт 92 Кт 661	Витрати на оплату праці	75366,89	75366,89	0,0
Разом	-	780830,13	780830,13	0,0
Дані рядка 2050	-		404,7	
Відхилення	-		376,1	

Отже, аудитор підтверджує загальну суму витрат у розмірі 780,8 тис.грн., яка є більшою за визначеною у рядку 2050 Звіту про фінансові результати на 376,1 тис.грн.

При подальшій перевірці аудитором виявлена невідповідність між даними Балансу та Звіту про фінансові результати у частині чистого прибутку (збитку) за 2022 р. (додаток В). Так, у Звіті про фінансові результати зазначено, що ТОВ «Саладін» не мало ані прибутку, ані збитку. Проте, різниця за рядком 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» між початком та кінцем 2022 р. складає 405,9 тис.грн., що свідчить про наявність на підприємстві збитку за 2022 р.

Крім того, аудитор вважає за необхідне перевірити співставність форм

фінансової, податкової звітності та реєстрів синтетичного обліку. Для цього застосовується робочий документ, наведений у таблиці 2.33.

Таблиця 2.33

Робочий документ аудитора з перевірки співставності різних джерел інформації ТОВ «Саладін» за 2022 р.

Показник	Форма звітності або реєстр обліку	Сума, тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції, товарів робіт, послуг	Ряд. 2000 Звіту про фінансові результати	404,7
Дохід від будь-якої діяльності (за вирахування непрямих податків), визначений за правилами бухгалтерського обліку	Ряд. 01 Податкової декларації з податку на прибуток підприємств	404660,0
Дохід від орендної плати нерухомого майна	Аналіз рахунку 70 «Дохід від реалізації»	404660,00

Отже, як видно з даних таблиці 2.33 дані про дохід від реалізації є співставними та тотожними, а тому підтверджуються аудитором.

2.4. Узагальнення результатів аудиту та складання Аудиторського звіту

Після проведеного аудиту фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Саладін» аудитором було узагальнено усі виявлені недоліки та порушення у таблиці 2.34.

Таблиця 2.34

Узагальнення виявлених під час аудиту фінансової звітності малого підприємства ТОВ «Саладін» недоліків та порушень

Зміст недоліка чи порушення	Наслідки
Невключення до ряд. 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу вартості контейнеру відходів пластикового MGB 1100, що обліковується на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи»	Зниження первісної вартості основних засобів на 9,7 тис. грн. та витрат у зв'язку з недонарахованим зносом даного об'єкту
Невідповідність між кредитовим залишком за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1610 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу	Зниження даних ряд. 1610 Балансу на 37,2 тис.грн.
Невідповідність між дебетовим залишком за рахунком	Завищення даних ряд.

Зміст недоліка чи порушення	Наслідки
64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу	1135 Балансу на 2 тис.грн.
Невідповідність між залишком за рахунком 44 «Прибуток (збиток)» та ряд. 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» Балансу	Заниження величини збитку у Балансі на 38,2 тис.грн.
Невідповідність між дебетовим оборотом за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та ряд. 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість» активу Балансу	Заниження даних ряд. 1155 Балансу на 0,7 тис.грн.
Невикористання підприємством рахунку 371 «Розрахунки за авансами виданими»	Порушення методології обліку авансів виданих, викривлення даних про дебіторську заборгованість
Використання рахунку 70 «Дохід від реалізації» замість рахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів» при відображенні доходу від передачі нерухомого майна в операційну оренду	Порушення методології обліку доходів
Невідповідність між даними Балансу та Звіту про фінансові результати у частині чистого прибутку (збитку)	Викривлення даних фінансової звітності

При укладанні договору про проведення аудиту рівень суттєвості було визначено у межах 4% від базового показника. Таким показником слугує валюта балансу. Оскільки аудиторська перевірка охоплювала 2022 р., для визначення рівня суттєвості приймаємо валюту балансу станом на 31.12.2022 р. – 204,4 тис.грн. Межа суттєвості становить 8,2 тис.грн., тобто викривлення фінансової звітності на суму більше 8,2 тис.грн. розглядатиметься як суттєве.

Отже, зібрані аудиторські докази дозволяють аудитору встановити, що в усіх суттєвих аспектах фінансова звітність ТОВ «Саладін» відображає реальний його фінансовий стан станом на 31.12.2022 р. Вона складена у відповідності до визначеної концептуальної основи фінансової звітності та відповідає Національним положення (стандартам) бухгалтерського обліку, Податкового кодексу України та чинного законодавства України.

Проте, аудитор не спостерігав за проведенням інвентаризації зобов'язань, оскільки її дата передувала укладанню договору про проведення аудиту, а обмежений термін проведення аудиту не дав можливості провести

її повторно. Зазначені обставини є такими, що підпадають під вимоги п. 7 МСА 705 «Модифікація думки у звіті незалежного аудитора». Виявлені недоліки та порушення у цілому не викривлюють валюту балансу, а стосуються структурних недоліків, коли певні суми розносились не у ті статті і не вплинули суттєво на кінцевий показник.

Тому, на думку аудитора, за винятком впливу визначених вище обставин, фінансова звітність достовірно, в усіх суттєвих аспектах відображає реальний фінансовий стан ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2022 р. Фінансова звітність складена у відповідності до визначеної концептуальної основи та у цілому відповідає Національним положення (стандартам) бухгалтерського обліку, Податковому кодексу України та чинному законодавству України. Складений нами аудиторський звіт наведено у додатку Ф.

Висновки до розділу 2

Товариство з обмеженою відповідальністю «Саладін» засноване 19 серпня 2007 р. Основним видом діяльності є надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

На виконання вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» ТОВ «Саладін» складає та подає до податкових органів Фінансову звітність малого підприємства.

Доходи формуються шляхом надання послуг з оренди власного майна ТОВ «Саладін», а саме: фізичним особам-підприємцям надається в оренду відпочивально-розважальний комплекс «Казанок» у місті Кропивницький. Відповідно витрати складаються із: вартості електроенергії, охорони, комунальних послуг та заробітної плати працівників орендодавця.

Між ТОВ «Саладін» та Аудиторським підприємством «Стадніченко і Ко» укладено договір на проведення аудиту фінансової звітності згідно із вимогами МСА. Аудит фінансової звітності була сплановано та мав на меті отримання впевненості у тому, що фінансова звітність ТОВ «Саладін» не має

суттєвих викривлень через помилки та шахрайство. За результати аудиту було виявлено такі недоліки та порушення:

- не включення до ряд. 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу вартості контейнеру відходів пластикового MGB 1100, що обліковується на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», що призводить до заниження первісної вартості основних засобів на 9,7 тис. грн. та витрат у зв'язку з недонарахованим зносом даного об'єкту;
- невідповідність між кредитовим залишком за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1610 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу, що призводить до заниження даних ряд. 1610 Балансу на 37,2 тис.грн.;
- невідповідність між дебетовим залишком за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу, що призводить до завищення даних ряд. 1135 Балансу на 2 тис.грн.
- невідповідність між залишком за рахунком 44 «Прибуток (збиток)» та ряд. 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» Балансу, що призводить до заниження величини збитку у Балансі на 38,2 тис.грн.;
- невідповідність між дебетовим оборотом за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та ряд. 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість» активу Балансу, що призводить до заниження даних ряд. 1155 Балансу на 0,7 тис.грн.;
- невикористання підприємством рахунку 371 «Розрахунки за авансами виданими», що призводить до порушення методології обліку авансів виданих, викривлення даних про дебіторську заборгованість;
- використання рахунку 70 «Дохід від реалізації» замість рахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів» при відображенні доходу

від передачі нерухомого майна в операційну оренду, що до порушення методології обліку доходів;

- невідповідність між даними Балансу та Звіту про фінансові результати у частині чистого прибутку (збитку), що приводить до викривлення даних фінансової звітності.

Виявлені недоліки та порушення у цілому не викривлюють валюту балансу, а стосуються структурних недоліків, коли певні суми розносились не у ті статті і не вплинули суттєво на кінцевий показник. За винятком впливу визначених вище обставин, фінансова звітність достовірно, в усіх суттєвих аспектах відображає реальний фінансовий стан ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2022 р.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

3.1. Проблеми і перспективи розвитку суб'єктів малого бізнесу та їх вплив на вдосконалення аудиту фінансової звітності

Розвиток малого підприємництва – це надважлива економіко-політична проблема, розв'язання котрої потребує цілісної системної методології підтримки малого бізнесу, як з точки зору бюджетно-податкової політики, так і найсприятливішого ставлення держави до суб'єктів малого підприємництва.

Основними напрямками подальшого розвитку малого підприємництва в Україні є: вдосконалення фінансово-кредитної підтримки окремих суб'єктів; формування якісної законодавчої бази, що сприятиме розвитку малого бізнесу; забезпечення інноваційних і матеріально-технічних умов для розвитку малих підприємств; кадрове та інформаційне забезпечення підприємництва; стимулювання здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами малого бізнесу.

Формування належної законодавчої бази для ефективного розвитку малого підприємництва передбачає, в першу чергу, розробку дієвих законодавчо-нормативних актів, що б спрямовувались на стимулювання малого бізнесу; встановлення юридичних гарантій для забезпечення захисту і свободи приватної власності; скасування положень, що гальмують розвиток приватної ініціативи та усунення правових суперечностей.

Ющенко В. зазначав, що «найактуальнішими проблемами є розробка нових та вдосконалення діючих законодавчо-нормативних документів з питань визначення чітких підходів до власності та форм її захисту; створення сприятливішого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового режимів для суб'єктів малого підприємництва; упорядкування механізмів

державного регулювання та контролю підприємницької діяльності. Важливе значення має фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва» [118, с. 4].

Бедринець М. стверджує, що державну політику у частині фінансового забезпечення малого підприємництва необхідно проводити в напрямі «створення розвинутої мережі фінансово-кредитних установ, страхових фірм, інвестиційних та страхових фондів; розвитку товариств взаємного кредитування та страхування; розробки і впровадження системи стимулювання комерційних банків, які надавали б пільгові кредити малим підприємствам. Доцільно активізувати діяльність Українського фонду підтримки підприємництва, сприяти розвитку регіональних фондів (відділень) для фінансової допомоги суб'єктам малого підприємництва; розробити чіткий механізм направлення певної частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, на підтримку малих підприємств; створити систему гарантій для забезпечення кредитів, що надаються фінансово-кредитними установами суб'єктам малого підприємництва, які функціонують у пріоритетних напрямках господарської діяльності» [10, с. 5].

Для зміцнення позитивних тенденцій розвитку малого підприємництва в Україні та сталого розширення сфер його успішного функціонування потрібна «певна активізація державної підтримки малого підприємництва, яка передбачала б кардинальне розширення інноваційної діяльності малого підприємництва, що нині було б на користь інтересам усіх сфер вітчизняної економіки. У цьому плані доцільно обґрунтовано і виважено використовувати ті механізми, які напрацьовані в традиційних ринкових економіках, де стимулювання та підтримку малого підприємництва вже давно визначено як одне з найголовніших завдань економічної політики. Ця підтримка може забезпечуватися завдяки дерегулюванню, зменшенню адміністративного тягаря і податків» [10, с. 5].

Моїсєєва О. наполягає, що «винятково важливою проблемою є питання поліпшення доступу до зовнішніх джерел фінансування, створення

сприятливих умов для залучення іноземного капіталу в сфері малого підприємництва, що передбачає створення та підтримку регіональних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків тощо, формування сітки фінансово-кредитних установ, інвестиційних та інноваційних фондів» [66].

Ковалюк Б. стверджує, що розвиток малого підприємництва гальмується через домінування в оподаткуванні фіскальної складової, переконуючи, що «основною проблемою системи оподаткування є втрата нею своєї головної функції – виробничо-стимулюючої. Це основний принцип побудови податкової системи. Його гносеологічну природу визначає те, що лише на основі реалізації принципу стає можливим розв'язання двох найскладніших проблем. Перша – це формування у підприємців менталітету платників податків. Це складна і масштабна проблема, яка не вирішується миттєво. Вона вимагає вжиття з боку державних органів влади комплексу заходів, спрямованих на стимулювання підприємців, які є постійними донорами бюджетів різних рівнів. Складовим елементом цього процесу є проблема гласності. Платники податків повинні чітко знати, як органи державної влади розпоряджаються їх податками і на які цілі останні використовуються. Другим завданням за черговістю, але не за значимістю, є формування заінтересованості у платників податків, стимулу до їх сплати. Це не менш складна проблема, однак без її вирішення система оподаткування не виконуватиме притаманних їй функцій. Держава через систему стимулів і пільг повинна домагатися того, щоб підприємцям було вигідно сплачувати податки. Це досягається в тому випадку, коли сплачені податки повертаються до підприємців через нові технології, винаходи, ноу-хау, передові досягнення науки і техніки, впровадження яких у виробництво веде до скорочення витрат, а відтак і до ефективності господарювання. В цьому контексті вкрай важливим з точки зору стимулу до сплати податку є розвиток виробничої та соціальної інфраструктури» [35].

Інфраструктура функціонально спрямована на «безперебійне нормальне функціонування різних сегментів ринку, обслуговування

виробничої і соціальної сфери. Цільове використання податкових надходжень на розвиток транспортних комунікацій, зв'язку, розвиток соціальної сфери підвищує інтерес підприємців до сплати податків. Складовою цієї проблеми є розвиток науково-дослідної та інформаційної підсистеми інфраструктури, яка сприяє впровадженню у виробництво передових технологій, розвитку консалтингових, інформаційних центрів та агентств, юридичних контор, рекламних агентств, бізнес-інкубаторів тощо» [35].

Використання податкових платежів першочергово на розвиток виробничої і соціальної інфраструктури суб'єктами малого бізнесу є вигідним для них, адже при цьому реалізуються вкрай важливі функції: економічне та юридичне консультування для захисту інтересів у державних та інших структурах; забезпечення фінансової підтримки і кредитування; сприяння матеріально-технічному забезпеченню та стимулюванню реалізації товарів і послуг; страховий захист підприємницької діяльності; створення умов для ефективного розвитку горизонтальних зв'язків для бізнесу; здійснення інформаційного, маркетингового та рекламного обслуговування підприємницької діяльності тощо.

Крім того, використання податкових платежів з метою розвитку виробничої і соціальної інфраструктури «є вигідним для підприємців, оскільки знижуються їх трансакційні витрати, економляться кошти на ремонт техніки і обладнання, зменшуються витрати палива і сировини. А це означає, що сплачені податки повертаються до підприємців кращими дорогами, надійним зв'язком, новими технологіями, які ведуть до економії ресурсів. Аналогічно розвиток соціальної інфраструктури сприяє підвищенню професійно-кваліфікаційного та освітнього рівня, зміцненню здоров'я працівників, поліпшенню умов праці. На цьому тлі реалізується стимулююча функція податків і гармонізуються інтереси їх платників та держави» [35].

Наразі малий бізнес в Україні виконує більше соціальну функцію – забезпечуючи самозайнятість. Першочергово це стосується депресивних,

тимчасово окупованих і постраждалих від російсько-Української війни регіонів, де має місце гостра напруга в сфері зайнятості, а сімейне безробіття стає поширеною формою. В цих умовах оптимальним виходом із ситуації стає розвиток малого підприємництва. «З огляду на це, вкрай важливим є встановлення на визначений часовий лаг нульового рівня оподаткування. Особливо це стосується тих малих підприємств, які розпочинають свою діяльність і функціонують у пріоритетних галузях територіальної економіки. Тривалість тимчасового лагу може визначатися такими критеріями: вид господарської діяльності; галузь економіки, де функціонує мале підприємство; територія (природно-економічні зони); обсяги виробництва; кількість новостворених робочих місць; величина оплати праці; рівень рентабельності виробництва. Здійснення диференційованої політики щодо оподаткування малого підприємництва в сукупності з активною фінансовою підтримкою з боку держави сьогодні чи не єдиний вихід із складної ситуації» [35].

Міца В. наполягає, що «мале підприємництво залишається одним із найбільш впливових секторів економіки і водночас, як показує досвід, дає право вирішувати серйозні проблеми соціально-економічного та політичного напрямку. В умовах євроінтеграції мале підприємництво є найбільш дієвим інструментом зростання обсягів національного виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг першої необхідності, вирішує першочергові проблеми зайнятості та належного рівня життя і розвитку суспільства» [65, с. 123].

Розуміючи надважливість розвитку і становлення суб'єктів малого підприємництва в Україні, нами у додатку X згруповано переваги та недоліки малого бізнесу, а в таблиці 3.1 наведено роль і необхідність підтримки малого бізнесу в економіці, а також виклики з якими вони зустрічаються і які потребують вдосконалення і покращення.

Таблиця 3.1

Основні причини необхідності підтримки

і виклики з якими стикаються суб'єкти малого бізнесу в Україні

Напрямок	Характеристика	
Створення робочих місць	Малий бізнес є важливим джерелом зайнятості, адже підприємства цього сектора створюють значну кількість робочих місць, забезпечуючи роботою мільйони людей по всьому світу. Підтримка малого бізнесу сприяє зниженню рівня безробіття і підвищенню рівня життя населення	
Стимулювання економічного зростання	Малі підприємства відіграють важливу роль у розвитку економіки, сприяючи збільшенню валового внутрішнього продукту. Вони стимулюють конкуренцію, що, в свою чергу, веде до покращення якості продукції та послуг, зниження цін і підвищення рівня задоволеності споживачів	
Інновації та технологічний розвиток	Малі підприємства часто є джерелом інновацій і нових технологій. Вони мають гнучкість для швидкого впровадження нових ідей, що сприяє розвитку нових продуктів та послуг. Підтримка інноваційного малого бізнесу є важливою для технічного прогресу і конкурентоспроможності країни на світовому ринку	
Розвиток місцевих громад	Малий бізнес грає важливу роль у розвитку місцевих громад, особливо в сільських та віддалених регіонах. Він сприяє економічному розвитку місцевих територій, забезпечуючи доходи місцевого населення та покращуючи якість життя. Малі підприємства також підтримують місцеві економіки, зберігаючи кошти в межах спільнот	
Диверсифікація економіки	Підтримка малого бізнесу сприяє диверсифікації економіки, зменшуючи залежність від великих корпорацій і монополій, що допомагає створити стійкішу економіку, здатну краще реагувати на зовнішні та внутрішні виклики	
Соціальна стабільність	Малий бізнес сприяє соціальній стабільності, створюючи можливості для самозайнятості та підприємницької діяльності, що допомагає зменшити соціальну нерівність і забезпечити рівні можливості для всіх громадян	
Екологічна відповідальність	Малі підприємства часто більш орієнтовані на місцеві потреби і можуть бути більш екологічно відповідальними, впроваджуючи стійкі практики ведення бізнесу	
Підтримка державою	Фінансові стимули	Гранти, субсидії, пільгові кредити
	Податкові пільги	Зниження податків для малих підприємств
	Освіта та консалтинг	Навчальні програми, консалтингові послуги
	Спрощення регулювання	Зменшення адміністративного навантаження, спрощення процедур реєстрації та звітності
ВИКЛИКИ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ		
Обмежений доступ до фінансування	Труднощі з отриманням кредитів та інвестицій	
Регуляторні бар'єри	Високі витрати на дотримання законодавчих вимог	
Конкуренція з великими підприємствами	Складність у конкуренції з великими компаніями через обмежені ресурси	

Підтримка малого бізнесу є ключовою для забезпечення стабільного економічного зростання, інноваційного розвитку та соціального благополуччя. Вона сприяє створенню робочих місць, розвитку місцевих громад, зменшенню соціальної нерівності та підвищенню конкурентоспроможності країни. Державна підтримка, спрямована на сприяння розвитку малого бізнесу, є важливим елементом стратегії економічного розвитку.

Ми повністю підтримуємо думку, що «початок дійсного піднесення в розвитку малого підприємництва в цілому є неминучим, проте воно значною мірою детермінуватиметься реальним піднесенням та пожвавленням розвитку всієї економічної системи України. Становлення малого підприємництва в Україні – тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та макрорівнях» [66].

3.2. Пропозиції з покращення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва

Наразі власники (акціонери, інвестори, кредитори) доволі часто «прибігають до послуг аудиторських фірм (аудиторів) або організують власну службу аудиту з метою перевірки фактів законності та правильності відображення у фінансовій звітності підприємства господарських операцій, виявлення облікових помилок або можливого шахрайства, тощо. Перевірка фінансових результатів та визначення реального фінансового стану діяльності суб'єкта господарювання є одним із найскладніших та найбільш відповідальним видом аудиторської перевірки, який має найвищий ступінь аудиторського ризику. При цьому, даний вид перевірки є найпоширенішим, бо зацікавленість в об'єктивності обліку і звітності виникає як у підприємства, в особі власника, так і в держави, в особі контролюючих органів» [19, с. 18].

Особливістю аудиту відповідності показників фінансової звітності

даним бухгалтерського обліку є «перевірка бухгалтерського обліку не тільки того об'єкту обліку, за яким виявлено відхилення, а й об'єктів бухгалтерського обліку, які так чи так з ним кореспондують» [7, с. 253].

Незважаючи, що законодавство в окремих країнах може передбачати різні вимоги до аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, існують кілька ключових причин, чому аудит може бути необхідним, оскільки саме він є важливим інструментом для забезпечення прозорості, точності та надійності фінансової інформації, а розгляд напрямків його вдосконалення – надзвичайно актуальний і нагальний (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Причини, що обґрунтовують необхідність удосконалення
аудиту діяльності суб'єктів малого підприємництва

Причина	Характеристика	Користь
Підтвердження достовірності фінансових даних	Аудит дозволяє підтвердити, що фінансова звітність підприємства відображає реальний фінансовий стан суб'єкта малого підприємництва	Важливо для власників бізнесу, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін
Залучення інвестицій і кредитів	Багато інвесторів і кредитних установ вимагають аудиторські звіти перед прийняттям рішення із надання фінансування	Знижує ризики для інвесторів і кредиторів та підвищує довіру до підприємства
Виявлення помилок і шахрайства	Аудит допомагає виявити можливі помилки або ознаки шахрайства у фінансовій звітності	Може запобігти фінансовим втратам і юридичним проблемам
Поліпшення внутрішнього контролю	Аудит часто включає оцінку системи внутрішнього контролю компанії, що дозволяє виявити слабкі місця і надати рекомендації щодо їх усунення	
Дотримання законодавства	У деяких країнах або регіонах проведення аудиту є обов'язковим для певних видів малих підприємств, що дозволяє забезпечити відповідність місцевому законодавству	
Підвищення довіри з боку партнерів і клієнтів	Наявність аудиторських звітів може підвищити довіру до підприємства з боку ділових партнерів і клієнтів, що сприяє розвитку бізнесу	

Таким чином, хоча й аудит фінансової звітності суб'єктів малого

підприємництва може вимагати додаткових витрат, його проведення часто є виправданим для забезпечення фінансової стабільності та успішного розвитку бізнесу. Ми вважаємо, що «аудит фінансової звітності є ключовим аспектом аудиторської перевірки. В ході такої перевірки аудитор отримує відповіді на питання щодо особливостей формування показників фінансового стану, фінансових результатів і руху фінансових потоків на підприємстві, а також формує думку щодо достовірності всіх суттєвих аспектів фінансової звітності в цілому» [7, с. 253].

Безперечно, аудит фінансових результатів «виконує важливу функцію відносно встановлення достовірності та повноти відображення інформації для її користувачів, на основі якої вони зможуть приймати ефективні управлінські рішення» [19, с. 18]. Саме показник фінансового результату є «найбільш суперечливим та вразливим до перекручувань підприємствами та вчинення шахрайських дій. У той же час, вчасно розпізнати перекручення та фальсифікації досить складно, оскільки такі дії зовні виглядають як звичайні операції, здійснювані відповідно до встановлених правових та економічних норм і дуже важко піддаються розпізнаванню без спеціальної експертизи» [33].

Кожний аудитор використовує власну «методику аудиту фінансових результатів діяльності, яка має бути розроблена для кожного підприємства окремо з урахуванням особливостей ведення бізнесу, та яка надасть можливість отримати відповідні аудиторські докази, визначити аудиторські процедури» [19, с. 19], а також дозволить сформулювати обґрунтовану аудиторську думку, котру представить в аудиторському звіті.

Дослідження теоретико-організаційних засад аудиту фінансових результатів, з урахуванням принципів та основних підходів до його проведення, дозволяє представити нам удосконалену методику аудиту фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3

Удосконалена методика аудиту фінансових результатів
суб'єктів малого підприємництва

Етап	Характеристика	Аудиторські процедури
I	Перевірка правильності оформлення, законності і достовірності первинних документів	За допомогою формальної перевірки необхідно візуально дослідити форму Звіту про фінансові результати з метою визначення правильності відображення усіх реквізитів і належності заповнення його адресної частини
		Перевірка законності здійснення господарських операцій та реальність їх існування (наприклад, наявність договорів й іншого документального забезпечення) має відбуватись за допомогою перевірки по суті, запитів до покупців підприємства та інших документальних методів, зустрічних перевірок, перевірки наявності відповідних первинних документів, що безпосередньо підтверджують виникнення доходів і формування витрат, а також правильності їх оформлення
II	Оцінка організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів	Аудитору необхідно перевірити та здійснити аналіз кожної статті у Звіті про фінансові результати
III	Перевірка правильності визначення доходів і формування витрат залежно від видів діяльності	Вид діяльності повинен відповідати затвердженим статутом та установчим документам, що є надзвичайно важливим критерієм для правильного розподілу доходів і витрат від операційної, фінансової й інвестиційної діяльності
IV	Перевірка правильності порядку обліку основної діяльності	Доцільно здійснити тестування синтетичного обліку доходів і витрат «за допомогою зустрічної перевірки: аудит відповідності первинних облікових даних регістрам аналітичного та синтетичного обліку, відповідність даних регістрів даним в Головній книзі, відповідність даних Головної книги даним фінансової звітності. Також, на цьому етапі необхідно перевірити на коректність бухгалтерські записи, перевірити відповідність складу доходів та витрат підприємства вимогам відповідних стандартів, додержання критеріїв їх визнання та класифікації, перевірити правильність формування собівартості реалізованої продукції та розподілу загальновиробничих витрат на основі аналітичних та арифметичних розрахунків, зустрічних перевірок» [33]
V	Перевірка правильності та законності розподілу чистого прибутку	Обов'язково необхідно «дослідити на повноту та достовірність визначення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), особливо приділити увагу визначення

Етап	Характеристика	Аудиторські процедури
		собівартості продукції та розподіл загальновиробничих витрат, перевірити розрахунок валового прибутку (збитку), перевірити на повноту та достовірність визначення фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та показник чистого прибутку (збитку), правильності визначення податку на прибуток» [33]
VI	Аналіз показників фінансових результатів діяльності, що відображені у регістрах бухгалтерського обліку та фінансовій звітності	Необхідно перевірити основні показники Звіту про фінансові результати «за допомогою аналітичних методів для визначення тих ділянок звітності, де аудиторський ризик є найбільшим, тобто можливість шахрайства або наявність помилок у обліку та звітності, а також проведення фінансового аналізу показників звітності суб'єкта, вивчення їх в динаміці з метою оцінки можливих відхилень і виявлення незвичних тенденцій, що може свідчити про недостовірність обліку» [33]

У відповідності до представленої методики аудиту фінансових результатів, до початку перевірки необхідно здійснити планування аудиту, що охоплює такі його дії: «формування аудиторської групи; вирішення про необхідність залучення сторонніх спеціалістів (для оцінки стану майна, вимірювання обсягу виконаних робіт, загальної стратегії аудиту (визначення необхідних ресурсів для конкретних сфер аудиту); складання плану аудиту із зазначенням видів запланованих робіт, періоду виконання, відповідальних виконавців, розрахунок аудиторських ризиків та рівня суттєвості); розробка програми аудиту фінансових результатів, яка містить перелік етапів та визначення завдань аудиту, детальний опис кожного методу перевірки та способу перевірки» [19, с. 20].

Основний етап аудиту фінансових результатів передбачає виконання запланованих методів і прийомів у певному хронологічному порядку, який визначається аудитором і передбачає перевірку правильності: віднесення витрат і доходів до відповідних видів діяльності; визначення фінансового результату від окремих видів діяльності (основної, фінансової, інвестиційної); визначення чистого фінансового результату до і після оподаткування; відповідності показників за витратами, доходами і

фінансовими результатами у Звіті про фінансові результати; зіставлення витрат, доходів і фінансових результатів із відповідними показниками минулого року; відображення доходів, витрат і фінансових результатів у системі бухгалтерського обліку та фінансовій звітності.

Одним із основних напрямів аудиту діяльності суб'єктів малого підприємництва є аналіз його фінансового стану. «Оцінка фінансового стану є обов'язковою умовою підвищення ефективності оперативного управління формуванням і використанням фінансових коштів підприємства. За даними аналізу визначаються напрямки подальшого фінансового менеджменту і розробляються заходи його покращення» [19, с. 21]. Так, на даному етапі, аудитор може аналізувати склад і структуру майна підприємства та джерела їх надходження і поповнення; групувати активи за ознакою їх мобільності; групувати пасиви за термінами їх погашення; аналізувати ліквідність балансу і фінансові результати; аналізувати платоспроможність і фінансову стійкість підприємства; аналізувати вірогідність банкрутства та прогнозувати оптимальну структуру фінансових ресурсів підприємства.

Обов'язковим етапом аудиту фінансових результатів є порівняння даних Звіту про фінансові результати, Оборотних відомостей за синтетичними рахунками, інформації з Головної книги та реєстрів аналітичного обліку, що відображаються за рахунком 79 «Фінансові результати». Окремо перевіряють порядок формування фінансових результатів за окремими видами діяльності – операційною, фінансовою, інвестиційною.

При перевірці Звіту про фінансові результати аудитор доцільно «перевірити та провести аналіз кожної статті Звіту про фінансові результати, а також достовірність визначенні чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), особливо приділити увагу визначення собівартості продукції та розподіл загальновиробничих витрат, перевірити розрахунок прибутку (збитку), визначення фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування та

показник чистого прибутку (збитку), правильності визначення податку на прибуток» [19, с. 21].

Перед узагальненням отриманих результатів перевірки за допомогою «пробного Звіту про фінансові результати доцільно зробити аналіз відхилень, перевірити відповідність даних Звіту про фінансові результати в частині даних за відповідний період минулого року, узгодження певних показників Звіту про фінансові результати з даними Балансу» [19, с. 21].

При формуванні думки аудитора більша частина його роботи полягає в одержанні й оцінці аудиторських доказів. Аудиторські процедури, що спрямовані на отримання аудиторських доказів, крім запитів можуть включати ще й спостереження, інспектування, підтвердження, повторне виконання й обчислення та аналітичні методи, котрі часто комбінуються між собою.

Крім усього іншого, «фінансова звітність є важливим джерелом інформації для прийняття управлінських рішень щодо: забезпечення ефективності поточної господарської діяльності; поточного та стратегічного планування; забезпечення ефективного внутрішньогосподарського контролю тощо. Простежується зрозуміла взаємозалежність: результативність рішень в системі управління підприємством напряму залежить від достовірності та якості джерел інформації (фінансової звітності), на підставі яких ці рішення приймаються» [103, с. 97].

Важливим проблемним аспектом при аудиті фінансової звітності, який потребує вдосконалення, є «повне якісне нормативне забезпечення відповідно до міжнародних вимог кожного етапу організації, планування, проведення аудиту, узагальнення його результатів, етики ділового спілкування під час аудиту, забезпечення незалежності аудиторської думки, контролю якості аудиторської діяльності. Важливість дотримання вимог МСА задля досягнення необхідного рівня якості аудиторського висновку, також підтверджує необхідність вирішення проблеми повноти застосування окремих МСА, а саме, Міжнародні стандарти аудиту необхідно

застосовувати у повній мірі, а не тільки в загальних питаннях організації та оформлення результатів перевірки» [103, с. 96].

Керуючись концептуальними положеннями фінансової звітності, котрі встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [10] і НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [86], основні критерії аудиторської оцінки фінансової звітності представлені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Критерії аудиторської оцінки фінансової звітності

Критерій	Зміст	Пояснення
Достовірність	Наведена у фінансовій звітності інформація, є достовірною за умови, що вона не мстить помилок і перекручень, що здатні вплинути на прийняті рішення користувачів звітності	«Достовірність досягається дотриманням вимог НП(С)БО або МСФЗ. Достовірне подання вимагає вибирати та застосовувати інструменти облікової політики відповідно до стандартів обліку» [103, с. 97]
Зрозумілість	Інформація у фінансовій звітності викладена зрозуміло і чітко	Звітна інформація подається відповідно до вимог НП(С)БО та/чи МСФЗ, робочого Плану рахунків, прийнятої облікової політики та національної практики
Доречність	Наведена у фінансовій звітності інформація, є доречною і враховує характер суб'єкта господарювання і мету фінансових звітів	«Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки» [103, с. 97]
Повнота	У фінансових звітах не допускається пропуск господарських подій, операцій і залишків на рахунках, що можуть впливати на рішення, котрі приймаються на їх основі	У фінансовій звітності за НП(С)БО та/чи МСФЗ відображаються всі суттєві події, операції, рахунки, тобто, виняток для несуттєвих подій не передбачено
Суттєвість	Інформація є суттєвою, «якщо її відсутність або неправильне подання може вплинути на рішення, які приймають користувачі на основі фінансової інформації про конкретний суб'єкт господарювання» [103, с. 97]	Фінансова звітність є «результатом обробки великої кількості операцій або інших подій, які об'єднують у класи згідно з їх характером чи функцією. Інформація подається у стислій і класифікованій формі у відповідних рядках фінансових звітів» [103, с. 97]

Критерій	Зміст	Пояснення
Нейтральність	Відсутність упередженості при відборі або при поданні фінансової інформації	Нейтральність передбачає, що окремі компоненти мають різну вагу, а також відсутність необґрунтованого зменшення або збільшення значимості окремих компонентів із метою маніпуляції у сприйнятті користувачів
Безперервність	Укладаючи фінансову звітність, відбувається оцінка здатності суб'єкта господарювання на безперервній основі продовжувати свою діяльність	Фінансову звітність складають «на основі безперервності, якщо тільки управлінський персонал не має намірів ліквідувати суб'єкт господарювання чи припинити діяльність або не має реальної альтернативи таким заходам» [103, с. 97]
Відповідність	Відповідність концептуальним засадам згідно НП(С)БО та/або МСФЗ	Даний критерій доречно обов'язково відображати в обліковій політиці підприємства

Проблемними питаннями дотримання критеріїв фінансової звітності, вирішення яких можливе шляхом проведення незалежного аудиту або при застосуванні аудиторських процедур у функціонуванні системі внутрішнього контролю є: наявність суттєвих помилок і фальсифікацій та недостовірність як вхідної, так і вихідної обліково-звітної інформації для прийняття управлінських рішень; низький рівень фахової компетентності або недобросовісність укладачів звітної інформації; відсутність або недовірність якісних технологій внутрішнього контролю якості обліку та звітності.

«Для вирішення зазначених проблемних питань в міжнародній та національній практиці широко використовують технології зовнішнього та внутрішнього аудиту. Думка аудитора про достовірність або недостовірність фінансової звітності повинна базуватись на зібраних в ході аудиту необхідних і достатніх доказів – документальних підтверджень» [103, с. 97].

Достовірність звітної інформації, що застосовується при прийнятті управлінських рішень, безпосередньо пов'язана із якістю незалежного аудиту, а основні передумови забезпечення належності проведення аудиту фінансової звітності передбачають використання: чітких правил і умов незалежності аудиторських організацій і аудиторів; якісних стандартів

аудиторської діяльності, що відповідають МСА; єдиних кваліфікаційних вимог, незалежно від галузі і сфери економіки, де ведуть діяльність аудитори; високого кваліфікаційного рівня аудиторів, у т.ч. в області МСФЗ, що забезпечувався б системою підвищення їх кваліфікації та атестації; дієвої системи державно-громадського нагляду за діяльністю аудиторських організацій й аудиторами; контролю якості роботи аудиторів із боку професійних громадських об'єднань.

Основними проблемами аудиту фінансової звітності, що суттєво впливають на якість управлінських рішень та вирішення яких допоможе удосконалити їх ефективність на основі цієї звітності, є: повнота та якість нормативного покриття «кожного етапу організації, планування, проведення аудиту, узагальнення його результатів, етики ділового спілкування під час аудиту, забезпечення незалежності аудиторської думки, контролю якості аудиторської діяльності» [103, с. 101]; визначення суттєвості в аудиті; повнота застосування всіх положень МСА при проведенні аудиту достовірності показників фінансової звітності; неупередженість і незалежність аудиторської думки та забезпечення її адекватності і достовірності; вибір і застосування аудиторських процедур відповідно до МСА. Вирішення окреслених проблем, має відбуватись одночасно на відповідних чотирьох рівнях (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5

**Напрямки вдосконалення аудиту фінансової звітності
на відповідних рівнях**

Рівень вдосконалення	Напрями вдосконалення
На міжнародному та національному законодавчому рівнях	Створення досконалої та ефективної системи законодавчого регулювання порядку проведення та реалізації результатів аудиту
	Удосконалення у ЗВО навчальних програм і планів підготовки фахівців обліково-аналітичної сфери та майбутніх аудиторів
	Підвищення престижу аудиторської професії
На рівні органів регулювання аудиторської діяльності	Максимальне наближення методологічних засад національної системи бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів
	За допомогою вивчення міжнародного досвіду, розробка якісного механізму ціноутворення в сфері аудиту

Рівень вдосконалення	Напрями вдосконалення
	Створення досконалої та ефективної системи контролю якості аудиту
На рівні виконавців аудиту (аудиторські компанії, аудитори)	Удосконалення документального оформлення під час та за результатами проведення аудиторської перевірки
	Розробка та належне застосування внутрішньофірмових стандартів аудиту
	Зменшення обсягу «тіньового» бізнесу
На рівні замовників аудиту (засновники і керівництво)	Підвищення рівня поінформованості з питань аудиторських перевірок та усвідомленості потреби з боку керівництва підприємства-замовника
	Ознайомлення керівництва підприємств-замовників із основами формування інформації у фінансовій звітності та освоєння ключових навиків її «читання»

Отже, «аудит фінансової звітності є дієвим інструментом забезпечення користувачів фінансової звітності достовірною інформацією для прийняття стратегічних рішень, в тому числі, рішень і системі управління підприємством. При цьому, мета сучасної аудиторської компанії – досягти рівня аудиторських процедур, документування і якості комунікацій, що відповідають найкращій світовій практиці» [103, с. 102]. Все це сприяє розвитку не лише аудиту фінансової звітності, а у аудиту діяльності суб'єктів малого підприємництва зокрема, напрямки покращення якого представлено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Напрямки покращення аудиту діяльності
суб'єктів малого підприємництва**

Напрямок	Характеристика
Підвищення кваліфікації аудиторів	Проведення регулярного навчання та сертифікації аудиторів для забезпечення їх компетентності та обізнаності про сучасні методи аудиту і нормативні вимоги до аудиту суб'єктів малого бізнесу
Використання сучасних технологій	Впровадження автоматизованих систем обліку та аудиту, що дозволяють зменшити обсяг ручної праці, підвищити точність і прискорити процес аудиту
Покращення системи внутрішнього контролю	Розробка та впровадження ефективних процедур внутрішнього контролю, що допоможуть знизити ризики помилок і шахрайства
Підвищення якості документування	Забезпечення більш детального документування фінансових операцій, що полегшує процес перевірки та забезпечує повноту

Напрямок	Характеристика
	інформації для аудиторів
Адаптація стандартів аудиту до особливостей малого бізнесу	Розробка та впровадження адаптованих стандартів аудиту, що враховують специфіку діяльності малих підприємств і дозволяють провести аудит більш ефективно і результативно
Залучення зовнішніх консультантів	Використання послуг зовнішніх консультантів для проведення незалежної оцінки та надання рекомендацій щодо покращення фінансової звітності та системи внутрішнього контролю
Підвищення прозорості процесів	Впровадження механізмів для більшої прозорості процесів, таких як відкритий доступ до певних аспектів фінансової звітності для зацікавлених сторін

Загалом, вдосконалення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва сприятиме підвищенню їх фінансової стабільності, зниженню ризиків та забезпеченню сталого розвитку бізнесу.

Висновки до розділу 3

Суб'єкти малого підприємництва є важливою складовою економіки будь-якої країни, сприяючи створенню робочих місць, інноваціям і різноманітності на ринку. Підтримка та розвиток малого підприємництва є ключовими для розвитку економіки та суспільства в цілому, стабільного економічного зростання і соціального благополуччя, що дозволить створити сприятливе середовище для його функціонування та зменшить соціально-політичну нестабільність у суспільстві.

Вдосконалення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва є важливим аспектом для забезпечення її більшої прозорості і надійності, що пояснюється: підвищенням достовірності до фінансових даних (є важливим для прийняття правильних управлінських рішень); посиленням рівня довіри з боку інвесторів, кредиторів, партнерів і клієнтів (сприятиме залученню додаткового фінансування та розширенню бізнесу); виявленням і запобіганням можливих шахрайських дій і помилок; забезпеченням відповідності нормативним вимогам і стандартам, що встановлюються законодавством.

ВИСНОВКИ

Суб'єкти малого бізнес – це підприємства, які мають відносно невеликі розміри, обсяги виробництва та кількість працівників. Такі підприємства відіграють важливу роль в економіці, оскільки вони створюють робочі місця, сприяють інноваціям та забезпечують різноманітність на ринку. Основними характеристиками малого бізнесу є розмір підприємства, кількість працівників, річний дохід і тип діяльності. Наразі малий бізнес може бути представленим у різних секторах економіки від роздрібних магазинів, перукарень, ремонтних майстерень, ресторанів, ремісничих майстерень, невеликих виробничих підприємств до стартапів і ІТ-компаній.

Юридичною основою розвитку малого підприємництва в Україні є Конституція, Господарський Кодекс і низка законодавчо-нормативних актів, що стосуються безпосередньо сфери підприємницької діяльності та регламентують її. Перевагами та особливостями суб'єктів малого бізнесу є їх гнучкість й адаптивність, адже вони швидко реагують на зміни ринку та потреби клієнтів, індивідуальний підхід, що забезпечує високий рівень обслуговування, малі підприємства часто є джерелом інновацій, швидко впроваджують нові ідеї та технології.

Особливості малого бізнесу мають значний вплив на аудит фінансової звітності, адже деякі з них можуть ускладнювати процес аудиту, а інші – спрощувати. Так, безпосередній вплив вчиняють: обмеженість ресурсів (через обмежену кількість працівників, малий бізнес може не мати розвиненої системи внутрішнього контролю, що ускладнює аудитору оцінку достовірності даних; відсутність у штаті висококваліфікованих бухгалтерів або фінансових аналітиків, що може призвести до помилок у фінансовій звітності); простота операцій і менша кількість транзакцій (аудитору легше перевірити меншу кількість операцій; структура малого бізнесу менш складна, що спрощує оцінку ризиків і контрольних процедур); високий рівень ризику (аудитори приділяють більше уваги аналізу ліквідності та

платоспроможності малого бізнесу; через обмежену кількість працівників може бути легше здійснити шахрайські дії); спрощені регуляторні вимоги (менша кількість звітності та менша суворість стандартів можуть зменшити обсяг роботи аудитора); більш тісний контакт з керівництвом (аудитори можуть безпосередньо обговорювати всі питання з власниками, що може прискорити процес аудиту).

Дотримання положень Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародних стандартів аудиту та профільної законодавчо-нормативної бази при здійсненні аудиторських перевірок суб'єктів малого бізнесу забезпечить отримання об'єктивних результатів, що відображають фінансово-господарський стан підприємства та будуть висвітлені в аудиторському звіті у вигляді його незалежної думки.

Для багатьох суб'єктів малого підприємництва аудит фінансової звітності не є обов'язковим, проте його можуть вимагати інвестори, кредитори чи інші зацікавлені сторони, а в деяких випадках аудит проводиться за ініціативою керівництва для підвищення довіри до них.

Метою аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва є підтвердження факту, що вона відповідає встановленим стандартам бухгалтерського обліку (наприклад, НП(С)БО чи МСФЗ) та є достовірною і повною. Також при проведенні аудиту діяльності суб'єктів малого бізнесу проводиться оцінка ефективності систем внутрішнього контролю підприємства та вказуються факти помилок або шахрайства за їх наявності.

Аудиторські процедури включають перевірку бухгалтерських документів, виписок із банківських рахунків, контрактів та інших фінансових записів; використання аналітичних процедур для порівняння фінансових показників за різні періоди та із середньогалузевими даними; отримання підтверджень від третіх осіб (наприклад, банків, клієнтів, постачальників) щодо залишків на рахунках та інших важливих операцій; перевірку ефективності систем внутрішнього контролю підприємства за допомогою якісно складених тестів контролю.

Після завершення аудиторських процедур, складається аудиторський звіт із висловленням думки аудитора із зазначенням – чи відповідає фінансова звітність всім необхідним стандартам та чи надає звітність правдиву і достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Також в аудиторському звіті можуть наводитись рекомендації стосовно покращення наявної системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку суб'єкта малого підприємництва.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Саладін» (далі – ТОВ «Саладін») засноване 19 серпня 2007 р. знаходиться за адресою: Україна, Кіровоградська область, місто Кропивницький, вулиця Братиславська, будинок 98. Керівником (директором) ТОВ «Саладін» на даний час є Писаковський Олексій Геннадійович. Основним видом діяльності ТОВ «Саладін» є надання в оренду й експлуатація власного чи орендованого нерухомого майна.

До квітня 2022 р. ТОВ «Саладін» перебувало на загальній системі оподаткування та було платником податку на прибуток, а також було зареєстроване платником ПДВ. З початком введення воєнного стану підприємство було переведено на спрощену систему оподаткування за ставкою 2%. Після відміни дії пільгового оподаткування досліджуване підприємство перейшло на ставку 5%, а з 18.06.2024 р. анулювало свідоцтво платника ПДВ.

На виконання вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» ТОВ «Саладін» складає та подає до податкових органів Фінансову звітність малого підприємства. Професійним інструментом, за допомогою якого ведеться бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві є програма 1С:Бухгалтерія. Для складання та подання звітності до контролюючих органів ТОВ «Саладін» використовує програмний комплекс МеДок.

За результати аудиту було виявлено такі недоліки та порушення: невиключення до ряд. 1011 «Основні засоби (первісна вартість)» Балансу вартості контейнеру відходів пластикового MGB 1100, що обліковується на

рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», що призводить до заниження первісної вартості основних засобів на 9,7 тис. грн. та витрат у зв'язку з недонарахованим зносом даного об'єкту; невідповідність між кредитовим залишком за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1610 «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу, що призводить до заниження даних ряд. 1610 Балансу на 37,2 тис.грн.; невідповідність між дебетовим залишком за рахунком 64 «Розрахунки з бюджетом за податками й платежами» та ряд. 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» Балансу, що призводить до завищення даних ряд. 1135 Балансу на 2 тис.грн.; невідповідність між залишком за рахунком 44 «Прибуток (збиток)» та ряд. 1420 «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» Балансу, що призводить до заниження величини збитку у Балансі на 38,2 тис.грн.; невідповідність між дебетовим оборотом за рахунком 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» та ряд. 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість» активу Балансу, що призводить до заниження даних ряд. 1155 Балансу на 0,7 тис.грн.; невикористання підприємством рахунку 371 «Розрахунки за авансами виданими», що призводить до порушення методології обліку авансів виданих, викривлення даних про дебіторську заборгованість; використання рахунку 70 «Дохід від реалізації» замість рахунку 713 «Дохід від операційної оренди активів» при відображенні доходу від передачі нерухомого майна в операційну оренду, що до порушення методології обліку доходів; невідповідність між даними Балансу та Звіту про фінансові результати у частині чистого прибутку (збитку), що приводить до викривлення даних фінансової звітності.

За винятком впливу визначених вище обставин, фінансова звітність достовірно, в усіх суттєвих аспектах відображає реальний фінансовий стан ТОВ «Саладін» станом на 31.12.2022 р.

Перевагами аудиту для суб'єктів малого бізнесу є підвищення довіри з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін; з'ясування

ймовірності настання та усунення фінансових ризиків; виявлення недоліків у наявній системі обліку і контролю та представлення шляхів їх подолання; отримання рекомендацій аудиторів для покращення управління малим підприємством у цілому.

Оскільки важливим етапом аудиту фінансової звітності є перевірка фінансових результатів, то нами запропоновано удосконалену методику її проведення. Дана методика включає такі аудиторські процедури і дії, як: складання загальної стратегії перевірки; формування аудиторської групи; розробку плану і програми аудиту фінансових результатів; перевірку Звіту про фінансові результати; аналіз фінансового стану підприємства; підготовку та надання письмової інформації у вигляді аудиторського звіту про результати проведеного аудиту із формулюванням незалежної думки аудитора.

Для вирішення проблем аудиту фінансової звітності та з метою його вдосконалення, пропонуються відповідні заходи, що мають здійснюватися на окремих рівнях: на міжнародному і національному законодавчому; на рівні органів регулювання аудиторської діяльності; на рівні безпосередніх виконавців аудиту (аудиторські компанії, аудитори); на рівні замовників аудиту (засновники і керівництво підприємства).

Отже, аудит звітності малих підприємств є важливим інструментом для забезпечення достовірності та прозорості їх фінансової інформації. Він допомагає виявити і усунути можливі помилки, покращити внутрішній контроль, підвищити довіру, що сприятиме стабільному розвитку та успішній діяльності суб'єктів малого бізнесу. Використання представлених пропозицій і рекомендацій буде корисним не лише для досліджуваного ТОВ «Саладін», а й для інших суб'єктів малого підприємництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна Ю.Ю. Проблеми покращення якості аудиту фінансової звітності та напрями його вдосконалення в умовах міжнародних стандартів. *Управління розвитком*. 2011. № 2. С. 11-13
2. Андронік О.Л. Вплив оподаткування на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка і організація управління*. 2020. № 3 (39). С. 144-154.
3. Аудит (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) : Підручник ; За ред. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю. К.: Центр учбової літератури, 2012. 540 с.
4. Аудит : наук. ред. І.І. Пилипенка. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. 643 с.
5. Аудит: навчальний посібник / Укладач: Бержанір І.А. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 230 с.
6. Аудит: підручник (в двох частинах) ; за ред. Грушко В.І. / Брадул О.М., Шепелюк В.А, Ільїна С.Б., Юнацький М.О., Хорошенюк А.П., Брадул Т.В., 4-те вид. доп. і перероб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 324 с.
7. Балабаєнко А.В. Особливості методики аудиту фінансової звітності на підприємствах України. С. 251-253. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610671.pdf> (дата звернення: 10.04.2024)
8. Банера Н.П., Гелей Л.О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 1 (71). С. 55-62
9. Баранова А.О., Наумова Т.А., Кашперська А.І. Аудит : навчальний посібник. Х.: ХДУХТ, 2017. 246 с.
10. Бедринець М.Д. Фінансове забезпечення діяльності малих підприємницьких структур: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 /

- Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2004. 19 с.
11. Білорус О.Г. Фінансові та грошово-кредитні чинники інвестиційно-інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу. *Банківська справа*. 2014. № 1. С. 14-18
 12. Богаченко А.В. Огляд відмінності та спорідненості понять малий бізнес та мале промислове підприємництво в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20). С. 20-26.
 13. Боярова О.А., Кузик Н.П. Особливості формування фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2017. № 168. С. 295-300.
 14. Брадул О.М., Шепелюк В.А., Ільїна С.Б., Юнацький М.О., Хорошенюк А.П., Брадул Т.В. Аудит : підручник (в двох частинах) ; за ред. Грушко В.І., 4-те вид. доп. і перероб. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 324 с.
 15. Будько О.В., Запорожець Г.В. Особливості здійснення аудиту на малих підприємствах. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=827> (дата звернення: 10.04.2024)
 16. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. 4-те вид. К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. 302 с.
 17. Васильєва В.Г., Книшек О.О., Ковальчук М.М. Особливості організації обліку на малому підприємстві та аудит фінансової звітності їх діяльності. *Економічний простір*. 2017. № 125. С. 127-139
 18. Виноградова М.О., Жидеева Л.І. Аудит : навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 654 с.
 19. Візіренко С., Копил Я. Удосконалення методики аудиту фінансових результатів діяльності підприємства та його фінансового стану. *Управління змінами та інновації*. 2021. № 1. С. 18-23.
 20. Внутрішній аудит : навчальний посібник ; за ред. Ю.Б. Слободяник.

- Суми: ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2018. 248 с.
21. Волощук Н.Ю. Теоретичні підходи до дослідження сутності категорії малого підприємництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка*. 2015. Вип. 2(2). С. 13-17
 22. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства : навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 488 с.
 23. Гордієнко Н.І. Аудит фінансової звітності суб'єктів господарювання : конспект лекцій (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання зі спеціальності 071 – Облік і оподаткування). Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2023. 124 с.
 24. Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Мізік Ю.І., Конопліна О.О. Аудит: методика і організація : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 319 с.
 25. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n316> (дата звернення: 10.04.2024)
 26. Давидов Г.М., Давидов І.Г., Давидов Ю.Г. та ін. Аудит: підручник ; за ред. Г.М. Давидова, М.В. Кужельного. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2009. 495 с.
 27. Довгальова О.В., Балабенко О.В. Управління малим бізнесом : підручник. Донбас. нац. акад. буд-ва і архіт. Макіївка; Донецьк: Цифрова типографія, 2011. 298 с.
 28. Дрозд І.К., Іванков В.М., Магопець О.А., Назарова Г.Б., Шалімов В.В., Шалімова Н.С. Оподаткування юридичних осіб та аудит у сфері оподаткування: навч. посіб. ; За ред. Н.С. Шалімової. К.: ТОВ «Видавництво «Сова», 2017. 524 с.
 29. Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. № 4. С. 374-384.

30. Жидеєва Л.І., Колісник О.П., Салямон-Міхеєва К.Д. Аудит : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 312 с.
31. Зелікман В.Д., Бондарчук І.М., Єрьоміна О.Л., Кравченко Т.В. Аудит: Навч. посібник. Частина І. Теоретичні засади аудиторської діяльності та її регулювання. Дніпро: НМетАУ, 2019. 107 с.
32. Золотницька Ю.В. Особливості організації обліку та складання фінансової звітності на підприємствах малого бізнесу. *Агросвіт*. 2015. № 14. С. 17-22
33. Каткова Н.В., Бурлан С.А., Ліснічук О.І. Методичні підходи до аудиту фінансових результатів діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5988> (дата звернення: 11.04.2024)
34. Кашперська А.І. Сучасний стан та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. *Вісник Мукачівського державного університету «Економіка і суспільство»*. 2018. № 9. С. 1272-1282. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/190.pdf (дата звернення: 30.03.2024)
35. Ковалюк Б.І. Фінансово-кредитні інструменти стимулювання розвитку малого підприємництва. *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3344> (дата звернення: 08.04.2024)
36. Ковальчук Т.М., Никифорак І.І. Облік і аудит : навч. посібник ; за ред. Т.М. Ковальчук. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 520 с.
37. Колісник Г.М., Слюсаренко В.Є. Аудит : Навчальний посібник. Ужгород. ДВНЗ «УжНУ», 2015. 296 с.
38. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4870> (дата звернення: 01.04.2024).
39. Концептуальна основа фінансової звітності. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text (дата звернення: 29.03.2024)

40. Костирко А.Г. Аудит: курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 104 с.
41. Костирко Р.О. Удосконалення аудиту фінансової звітності акціонерних товариств : Монографія. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. 300 с.
42. Кочин Т. Сучасний стан аудиту в Україні та напрями розвитку аудиту якості фінансової звітності. *Економічний простір*. 2020. № 153. С. 97-104.
43. Красота О.В., Кір'єв І.С. Особливості розвитку малого підприємництва в умовах порушення макроекономічної стабільності. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8671> (дата звернення: 13.04.2024).
44. Кредісов В.А. Організаційно-економічні форми підприємництва та проблеми його розвитку. *Менеджмент*. 2008. № 10. С. 6-10.
45. Кузьменко А.В., Козакова А.С. Перспективні напрями підвищення конкурентоспроможності малого підприємництва в умовах ринкової економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 289-294.
46. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту : навч. посіб. ; 2-е вид. К.: Каравела, 2005. 560 с.
47. Кулик Р.Р. Етимологія поняття «суттєвість» у бухгалтерському обліку та аудиті. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 18. № 2. С. 23-30.
48. Курдіяшко Н.П., Маркова Н.М. Проблемні питання обліку формування фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва. *Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія 1. Економіка*. 2012. № 2 (14). С. 154-160
49. Курс лекцій з дисципліни «Аудит» / Укл. Завитій О.П. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 96 с.
50. Лагодієнко Н.В., Белінська К.В. Специфічні особливості проведення аудиту малих підприємств в умовах поширення пандемії COVID-19. *Modern Economics*. 2021. № 27 (2021). С. 84-88.
51. Левченко О.М., Шалімова Н.С., Грінка Т.І., Сторожук О.В. Інформаційне та обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства :

- навч. посіб. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 190 с.
52. Мардус Н.Ю. Аудит: Навчальний посібник для студентів спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх форм навчання вищих навчальних закладів. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. 203 с.
53. Мардус Н.Ю. Правові засади аудиту фінансової звітності. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*. 2021. Ч. III. С. 134
54. Маркус О., Сахарук М. Особливості організації обліку у суб'єктів малого підприємництва. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 223-228.
55. Марущак Л., Бобик В., Шумило А., Кіндратів Р. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. *Соціально-економічні проблеми і держава: електронне наукове фахове видання*. 2021. № 2 (25). С. 128-135
56. Матвійчук М.З. Удосконалення аудиту фінансової звітності в умовах невизначеності. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 292-294.
57. Матусова О.М. Сутність і класифікація малого сільського підприємництва. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 1. С. 12-17.
58. Машталяр Г.П. Організація аудиту фінансової звітності. *Бухгалтерський облік, аналіз, аудит*. 2015. № 1 (57). С. 158-164.
59. Методичні рекомендації з вивчення курсу «Аудит» для бакалаврів спеціальності 6.030509 «Облік і аудит» всіх форм навчання / Укл.: О.Б. Пугаченко. Кропивницький: ЦНТУ, 2017. 89 с.
60. Михалків А.А. Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 105-107
61. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності), видання 2022 року ; пер. з англ. К.:

- IFAC (МФБ), 2023. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf (дата звернення: 11.04.2024)
62. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року, частини I, II, III ; пер. з англ. К.: IFAC (МФБ), 2023. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення: 29.03.2024)
63. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти) Редакція 2017 року. The Institute of Internal Auditors [переклад ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України»]. URL: https://iia-ua.org/?page_id=189 (дата звернення 20.04.2024)
64. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2022_updated-576 (дата звернення: 14.04.2024)
65. Міца В.В. Малий бізнес як суб'єкт економічної системи регіону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(2). С. 123-126
66. Моїсеєва О.М. Особливості організації та функціонування малого підприємництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2011. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=482> (дата звернення: 10.04.2024)
67. Мултанівська Т.В., Воїнова Т.С. Організація і методика аудиту: практикум. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 284 с.
68. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення: 14.04.2024)
69. Облік, аудит і оподаткування: бакалаврський курс. Частина 1: Навчальний посібник для студентів спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» / Колектив авторів. За ред. проф. Мардус Н.Ю. Харків: НТУ «ХП», 2022. 523 с.
70. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: Навч. посібник. Вид. 4-те,

- перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с.
71. Організація і методика аудиту : навч. посіб. для закладів вищої освіти / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. І.А. Бержанір. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 326 с.
72. Остап'юк Н.А. Проблеми нормативного регулювання організації аудиторської діяльності. Міжнародний збірник наукових праць. 2017. Випуск 2 (17). С. 250-253.
73. Панухник О., Голич Н. Погляд на категорію «малий бізнес» у призмі сучасного бачення та європейських підходів. *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 58. № 3. С. 90-97.
74. Пашкевич М.С., Шишкова Н.Л. Контроль: незалежний, внутрішній, державний : навч. посіб.: у 2 ч. Ч. 1. Незалежний аудиторський та внутрішньогосподарський контроль. Дніпро: НГУ, 2017. 182 с.
75. Петренко Н.І. Методика аудиту фінансової звітності та шляхи її удосконалення. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2010. № 1 (51). С. 100-105.
76. Петрик О.А., Зотов В.О., Кудрицький Б.В. та ін. Аудит : підручник ; за заг. ред. проф. О.А. Петрик. К.: КНЕУ, 2015. 498 с.
77. Петришин Л.П., Сиротюк Г.В. Звітність підприємств. Згідно нового законодавства : навч. посіб. К.: Кондор, 2020. 440 с.
78. Плаксієнко В.Я., Верига Ю.А., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит : навч. посіб. [для студ. вищих навч. закл.]. К.: ЦУЛ, 2019. 509 с.
79. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення: 21.03.2024).
80. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>. (дата звернення:

02.04.2024)

81. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 15.04.2024)
82. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.04.2024)
83. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 15.04.2024)
84. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (дата звернення: 18.04.2024)
85. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 10.04.2024)
86. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 08.04.2024)
87. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ М-ва фінансів України від 29.11.1999 р. № 290.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 18.04.2024).
88. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 28.03.2024).
89. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 21.04.2024).
90. Про затвердження Положення з національної практики аудиту 1 «Особливості узгодження умов завдання з обов'язкового аудиту та укладання договору про проведення обов'язкового аудиту з врахуванням вимог національного законодавства» : Рішення АПУ від 20.12.2013 р. № 286/12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vrm28230-13#Text> (дата звернення: 10.04.2024)
91. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.04.2024)
92. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.14.2024)
93. Про Перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) : Рішення Аудиторської палати України від 22.12.2011 р. № 244/14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr244230-11#Text> (дата звернення: 20.04.2024).
94. Пугаченко О.Б. Аналіз завдань з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової звітності, які надають суб'єкти

- аудиторської діяльності в Україні. *Соціально-економічні аспекти розвитку підприємництва в Україні* : Колективна монографія під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочинський М.М.», 2018. С. 206-215.
95. Пугаченко О.Б. Безперервне професійне навчання аудиторів: сутність, законодавче регулювання та порядок здійснення *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2021. № 173. С. 81-87.
96. Пукало О. Теоретичні проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2017. № 4. С. 31-37.
97. Романченко Ю.О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.
98. Рядська В.В. Суттєвість як об'єкт аудиторського дослідження та критерій оцінювання достовірності фінансової звітності. *Вісник ЧДТУ*. 2013. № 3(68). С. 226-231.
99. Рязанова Н.О. Аудит: навчально-методичний посібник. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 234 с.
100. Сидорук І.С. Аналіз стану та проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 18. С. 67-72.
101. Стадніченко Р.В., Колесніков О.В. Контролюючі органи та шляхи здійснення податкового контролю. *Облік і оподаткування: контрольно-аналітичний аспект* : збірник тез доповідей за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 18 травня 2023 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 69-71.
102. Стащук О., Шикун В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання сектора малого підприємництва. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2024. № 1 (37). С. 105-110
103. Ткачук Г., Іванченкова Л., Скляр Л., Ступницька, Т. Процедури аудиторського підтвердження достовірності фінансової звітності:

- вирішення проблемних питань. *Food Industry Economics*. 2021. № 13 (2). С. 95-104
104. У 2024 році майже 80% МСБ планують розширювати бізнес та залучати кошти у розвиток / Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyruvatu-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/> (дата звернення: 20.04.2024)
105. Угніва С. Хребет національної економіки. Чим живе малий і середній бізнес в Україні та як він відвойовує свою частку у національному ВВП. *НВ-Бізнес*. 2021. № 48. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/maliy-biznes-v-ukrajini-umovi-roboti-perspektivi-chim-zaroblyaye-novini-ukrajini-50203466.html> (дата звернення: 02.12.2021)
106. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році. URL: <https://finstream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analytyka/> (дата звернення: 10.04.2024).
107. Фальченко О.О., Лозенко О.А. Критерії аудиторської оцінки фінансової звітності // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 6 (23). С. 715-719.
108. Федорчук В. Terra incognita української економіки. Чотири висновки з дослідження середнього бізнесу Інституту економічних досліджень. *Forbes.Ua*. 2024. Січень. URL: <https://forbes.ua/business/terra-incognita-ukrainskoi-ekonomiki-chotiri-visnovki-z-doslidzhennya-serednogo-biznesu-institutu-ekonomichnikh-doslidzen-31012024-18884> (дата звернення: 10.04.2024)
109. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення : монографія ; за ред. Є.В. Мниха. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 416 с.
110. Фролова В.Ю. Актуальні проблеми діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 1(37). С. 16-34
111. Хом'як Р.Л., Цюцяк І.Л., Цюцяк А.Л. Організація та методика аудиту

- фінансової звітності суб'єктів господарювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 263. С. 259-265.
112. Черняєва О.В., Гриненко А.Ю. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3 (08). С. 33-42
113. Шалімова Н., Андрощук І. Завдання з надання впевненості та завдання з надання впевненості, інші ніж аудит чи огляд історичної фінансової інформації: тенденції введення в аудиторську практику та розвиток процесів стандартизації. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. № 6(39). С. 163-178
114. Шалімова Н.С. Користувачі аудиторської інформації та їх потреби в контексті забезпечення соціальної відповідальності аудиту як інституту. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2015. № 6/5 (26). С. 25-31.
115. Шалімова Н.С., Кузьменко Г.І., Андрощук І.І. Незалежність як обов'язковий принцип роботи зовнішніх та внутрішніх аудиторів: вимоги та механізм дотримання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. Випуск №2 (125). С. 200-220.
116. Швиданенко Д., Фомінова М., Стадніченко Р. Внутрішній контроль довгострокової дебіторської заборгованості. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності : збірник матеріалів засідання № 5 постійно діючої Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Кропивницький, 24 березня 2023 р.). Кропивницький: ТОВ «Центрально-Українське видавництво», 2023. С. 558-561.
117. Шерстюк О.Л. Теорія та методологія аудиту фінансової інформації : Дис... д-ра екон. наук : 08.00.09 / ННЦ «Ін-т аграр. економіки» НААНУ, Київ, 2018.
118. Ющенко В. Фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Вісник НБУ*. 1999. Квітень. С. 3-5.
119. Яненкова І.Г., Самарська В.В. Особливості державного регулювання

- малого підприємництва в Україні. *Наукові праці. Економіка*. 2017. № 284. Т. 296. С. 62-66.
120. Matskiv H., Smirnova I., Malikova A., Puhachenko O. & Dubinina M. (2023). The application of blockchain technology in accounting and auditing: experience of Ukraine and Kazakhstan. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 1 (48). P. 180-192
121. Shalimova N., Kuzmenko H. (2021). Impact of the Audit on the Social Economic and Innovative Development and International Ratings. *Innovative Economics and Management*. Vol. 8. № 3. P. 64-74.
122. Shalimova N.S., Kuzmenko H.I., Klepacz A. (2023). Підвищення ролі аудиту як соціально-економічного інституту в контексті досягнення цілей сталого розвитку та спільних цінностей ЄС. National Resilience as a strategy for ensuring national security: military challenges and the latest concepts of the international security environment. **Monograph**. Opole: Academy of Applied Sciences University of Management and Administration in Opole, pp. 144-163.
123. Viter S., Dmytrenko O., Yarmoliuk O., Fomina T. & Puhachenko O. (2021). Audit in developing countries: the case of Eastern Europe. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. Volume 11, Issue 2, Special Issue XXII. P. 182-186.
124. Vovk V.M., Kyrdai Y.O. (2018). Особливості аналізу фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*. № 3 (83). С. 39-49.

Додатки